

ДНЕВНИКЪ

(стенографический)

на

III обикновено Народно Събрание.

(Първа сессия.)

ХІІІ. ЗАСѢДАНІЕ, ВТОРНИКЪ 4 ЯНУАРИЙ 1883 ГОД.

Начало въ 2 часа и 10 мин. послѣ пладнѣ, подѣ председателството на Негово Високо-преосвященство Митрополита Симеона Варненско-Преславский).

Председатель (звъни): Ще се прочете списъкътъ на депутатитѣ.

Секр. Шивачовъ (чете):

Отъ прочитанието на списъка се види, че отъ 40 души депутати присъствувать 36 д., а отсъствувать 4-ма.

Председатель: Тѣй като присъствувать 36 души представители, Народното Събрание се счита пълно и засѣданieto се открива. Сега ще се прочете протоколътъ отъ минълото засѣдание.

Секр. Шивачовъ (чете).

Председатель: Има ли нѣкой отъ г-да представителитѣ да направи нѣкоя забѣлжка върху прочетения протоколъ? (Гласове: Нѣма!)

Ще каже, че протоколътъ се приема напълно.

На дневенъ редъ има отговорътъ на Негово Превъсохителство Генерала Соболева на запитванията, които въ едно отъ минълитѣ засѣдания направи г-нъ Минчо Цачевъ върху Силистренскитѣ избори и обнародваньето на една статия въ вѣстникъ «Работа» за Македонскитѣ учители.

М-ръ Генералъ Соболевъ (говори отъ трибуната): Г-да депутати! Представитель отъ Тырново, г. Д-ръ Минчо Цачевъ, 28 декебря сдѣлалъ двѣ интерпелации. Одна относится до выборовъ въ Силистрийскомъ округѣ, другая относится до одной статьи, которая была напечатана въ газетѣ «Работа».

Я заявилъ, что по первому запросу отвѣчу въ ближайшемъ засѣданіи, по второму — въ теченіи настоящей сессіи. Въ настоящее время, г-да, я могу отвѣтити на оба вопроса. Я начну съ втораго. Чтобы напомнить вамъ, въ чемъ заключалась интерпелация, я прочту ея содержаніе: «На основаніе чл. 26 отъ законътъ за печата, одобренъ отъ НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО Българскій Князь, моли г-на Министра на Вѣтрѣшнитѣ Дѣла да накаже редакторъ на вѣстникъ «Работа» за умышленно публикуваніе дописка отъ Солунъ, брой 29-ий 3-та страница, съ цѣль да компрометира условенитѣ учители отъ български Македонски общини въ Македония, че ужъ били плащани отъ съкровището на Българското Княжество. Велѣдствие на тѣзи дописка Турското правителство е почнало да подозрѣва и преслѣдва българскитѣ учители въ Македония».

Упоменутая въ этой интерпелации статья газеты «Работа» есть не болѣе какъ перепечатка корреспонденціи изъ Солунъ Русскаго Правительственнаго Вѣстника. Въ корреспонденціи этой не говорится совѣтъ о томъ, будто учители Македонскихъ болгарскихъ общинъ получаютъ жалованье отъ Болгарскаго правительства. Тамъ говорится слѣдующее:

«Предъ видъ на поддържаніе на Българската народность въ Македония, въпросъ за училищата е единъ отъ най-важнитѣ. За жалость настоящето положеніе на македонскитѣ училища далечъ е отъ да удовлетворява онѣзъ нужди, за

които тѣ сж устроени и не достигва до онѣзъ резултати до които би могло да достигне. Македонскитѣ школи получаватъ помощь отъ Българскія Екзархїи и тѣзи помощь съставлява главния изворъ на тѣхното сжществуваніе. Разумѣва се какъвъ ударъ се разрази надъ тѣхъ, кога се научихъ минжлото лѣто, че екзархията нѣма да имъ дава повече помощь, — на учителитѣ имъ казаха, че тѣ можтъ да си идтъ на кждѣто искать. Общинитѣ почнахъ преписка съ екзархията по този предметъ. Най-сетнѣ когато се получи извѣстие че суммитѣ ще се даватъ както и по прѣди отъ Княжеството, почнахъ да търсятъ нови учители и въ много мѣстности училищата пакъ почнахъ да дѣйствовать. Само въ Битолскія вилаетъ тѣ сж затворени до сега и не е извѣстно кога ученицитѣ, распущажи още отъ пролѣтъ, ще иматъ възможность да продължаватъ своето учение».

Газета «Работа» перепечатавъ сію статью и сообразивъ за симъ, что нѣкоторые мѣста ея могутъ быть не точно истолкованы, сдѣлала опроверженіе, о чемъ г-нъ представитель отъ Тырново не счелъ за нужное сообщить.

Вышесказанная статья была обнародована въ № 29 газеты, а опроверженіе — въ № 31. Я прочту это опроверженіе (чете):

«Въ одномъ изъ предъидущихъ нумеровъ мы помѣстили корреспонденцію изъ Салоникъ, въ которой говорится между прочимъ, что болгарское правительство отпускаетъ средства на поддержаніе школъ въ Македоніи. Это свѣдѣніе подтверждается въ русскомъ «Правительственномъ вѣстникѣ» и другихъ русскихъ газетахъ. Въ настоящее время намъ сообщаютъ изъ доставѣннаго источника, что оно не точно. На поддержаніе школъ въ Македоніи дѣйствительно отпускаются суммы, но не болгарскимъ правительствомъ, а болгарскимъ экзархатомъ.»

Господа представители! Считаю своимъ долгомъ объявить вамъ мое убѣжденіе въ томъ, что я не вижу ничего предосудительнаго въ помощи, которая оказывается единоплеменникамъ, роднымъ, по вѣрѣ братьямъ, со стороны церкви. Высшее церковно установленіе болгарскаго народа, представитель котораго Екзархъ пребываетъ въ Константинополѣ, не есть принадлежность Княжества Болгарскаго. Это есть высшее учрежденіе, одинаково касающееся всѣхъ болгаръ, какъ Княжества, такъ Румелии и Македоніи!

На дняхъ я прочелъ въ газетѣ «Болгарскій Гласъ», въ которой принималъ дѣятельное участіе г-нъ Д-ръ Минчо Цачевъ, подробное разъясненіе того вопроса, который лишь

былъ намѣченъ въ №. 29 «Работы» и изъ за котораго г-нъ Тырновскій депутатъ сдѣлалъ мнѣ запросъ.

Въ статьѣ сей газеты (отъ 31 Декабря 1882. №. 99) говорится не только о томъ, что Болгарская Екзархія помогаетъ своей паствѣ въ Македоніи, но даже перечисляются тѣ школы, которыя получали денежныя средства отъ этой Екзархіи. Вѣроятно, г-да, вы прочли эту любопытную статью, она здѣсь передъ мною и я не хочу затруднять васъ чтеніемъ ея и ограничусь прочтеніемъ слѣдующихъ строкъ: «Благодареніе на патриотическата распорѣдительность на Българската Екзархія и на помощта, която тя оказва на Македонскитѣ общини, много отъ послѣднитѣ въ настоящее врѣме сж снабдени съ добри училища, въ които се обучава едно твърдѣ значително число ученици.»

Для дальнѣйшаго разъясненія интерпеляціи г на Д-ра Минча Цачева позволю себѣ прочесть ту статью закона о печати, утвержденнаго ЕГО ВИСОЧЕСТВОМЪ, на которую указалъ г-нъ депутатъ (чете):

«Вѣстникарь, който умишленно нарочно и съ зло намѣреніе печати или препечатва отъ други вѣстници лъжливи новини или преправени книжа и документи, наказва се съ затворъ отъ единъ мѣсець до една година или съ глоба отъ десетъ до петдесетъ турски лири.»

Г-да представители! Я долженъ вамъ заявить, что знакомясь съ законами, существующими въ княжествѣ, я не отыскалъ къ счастью такого закона, который давалъ бы Министру Внутреннихъ Дѣлъ право наказывать редакторовъ газетъ. По имѣющимъ законамъ редакторъ можетъ быть наказанъ по приговору суда и меня просто поражаетъ требованіе оратора о томъ, чтобы я посадилъ въ тюрьму редактора газеты «Работа» на цѣлый годъ. Министръ Внутреннихъ Дѣлъ можетъ конечно начать искъ противъ редакторовъ, если сіи послѣдніе сдѣлаютъ что либо, нарушающее спокойствіе и порядокъ. Я не думаю, господа, чтобы вы желали безграничнаго расширенія правъ Министра по отношеніи прессы, пользующейся нынѣ извѣстной свободой. Существующій нынѣ законъ о прессѣ взятъ изъ турецкаго кодекса. По этому закону на Министра Внутреннихъ Дѣлъ не лежитъ полная отвѣтственность за напечатаніе въ газетахъ подобныхъ въ сущности мелкихъ фактовъ, по одному изъ коихъ угодно было сдѣлать запросъ уважаемому представителю Тырнова; не лежитъ также отвѣтственность за общее направленіе газетъ

Въ виду всего вышензложеннаго я бы полагалъ болѣе не возвращаться къ вопросу о газетѣ «Работа», дабы не

отвлекать высокое собраніе отъ разсмотрѣнія и разрѣшенія вопросовъ имѣющихъ болѣе важное значеніе.

Председатель: Доволенъ ли е г-нъ Цачевъ отъ объясненія на Негово Превъсходительство Генерала Соболева отъ носително вѣстникъ «Работа»?

Д-ръ Цачевъ (отъ трибуната):

Г-да Представители!

Разясненіята, които г-нъ М-ръ на Вътрѣшнитѣ Дѣла има добрината да даде върху запросътъ, когото направихъ относително вѣстникъ «Работа», никакъ не ме удовлетворихъ.

Г-нъ М-ръ на Вътрѣшнитѣ Дѣла каза, че имало нѣщо писано въ вѣстникъ «Български Гласъ», въ когото азъ съмъ земалъ живо участие. Но това г-нъ М-ръ на Вътрѣшнитѣ дѣла не го подкрѣпи съ никакви доказателства; и азъ можъ да кажа на г-на Министра, че подобна статья, писана отъ мене въ «Български Гласъ» не съществува. И на основание на закона, който е одобренъ отъ НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО Българския Князь, законътъ за печата, изпълнението на този законъ, г-да представители, е възложено върху Министра на Вътрѣшнитѣ Дѣла. Фактътъ, когото приведе г-нъ М-ръ на Вътрѣшнитѣ Дѣла, че той безъ съдъ не може да осъди единъ вѣстникъ, това не е истина. Азъ на г-на Министра на Вътрѣшнитѣ Дѣла ще му приведа фактъ, познатъ отъ цѣлий български народъ, че той безъ съдъ е давалъ пресъда на вѣстници; слѣдователно, той е билъ самъ тълкователъ на закона за печата. Това право азъ никакъ неоспорявамъ на г-на Министра на Вътрѣшнитѣ Дѣла, защото наший Господаръ, наший Князь, той е възложилъ на него тѣзи обязанность и азъ като вѣренъ подданикъ на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО, всекога ще преклоня глава предъ заповѣдитѣ Му, и не искамъ да питамъ имали право Министрътъ на Вътрѣшнитѣ Дѣла да въспира единъ вѣстникъ или не? Въ подробноститѣ на това не искамъ никакъ да влизамъ. Но тука има 2 до 3 факта за въспирание на вѣстници, безъ да бѣдѣтъ тѣ предавани на съдъ. И пакъ повтарямъ да кажа, че това право го има г-нъ М-ръ на Вътрѣшнитѣ Дѣла на основание на закона, одобренъ отъ НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО Българския Князь, предъ заповѣдитѣ на когото ние сме готови да благоговѣемъ. А колкото до това, което приведе г-нъ М-ръ на Вътрѣшнитѣ Дѣла, че това е било напечатано въ рускитѣ вѣстници, г-да представители, не се съмнѣвамъ, че вие ще се съгласите съ мене, че единъ вѣстникъ, който се издава въ центра на българското Княжество много подобря познава българскитѣ работи, отъ колкото единъ вѣстникъ,

който се пише въ Руссия. Единъ вѣстникъ, който се издава въ Руссия, каквото и да пише за българскитѣ работи, не може да се земе толкова въ внимание, отъ колкото ако е писано въ единъ вѣстникъ, който се издава въ центра на българското Княжество, сирѣчь въ София, и, ако ми е позволено да кажа, подъ носовѣтъ на г-да Министрътъ. За това азъ мисля, г-да представители, че това объяснение, което г-нъ М-ръ на Вътрѣшнитѣ Дѣла даде, не може да оправдае вѣстникъ «Работа»; че нѣма никакво съмнѣние, г-да представители, че напечатаната статья отъ Солунъ, е тѣй да кажа, умишлено пренечатана отъ вѣстникъ «Работа» и е принесла голѣма злина на македонскитѣ учители, които, знаете, всека една българска община, както и въ княжеството тѣй и тамошнитѣ общини съ своя потъ и трудъ си условватъ своитѣ учители. Тѣзи статья е станжала причина да се подозрѣтъ тѣзи учители, безъ да има никакво основание. Тамъ изрично е казано, че българско княжество дава помощъ на македонскитѣ учители. Това е лъжа, г-да, и това го исказвамъ отъ тѣзи официална трибуна; защото нѣма доказателства, които да докажатъ противното. Такова нѣщо въ бюджета на бъл. княжество не съществува. Вие всички, г-да представители, които се интересувате за бъл. княжество, сте разглѣждали глава по глава, параграфъ по параграфъ, статья по статья бюджета и въ този бюджетъ вие несте видѣли никаква помощъ за македонскитѣ учители. Слѣдователно, вѣстникъ «Работа» е препечатала отъ рускитѣ вѣстници тѣзи дописка, за да даде поводъ да се гонятъ условенитѣ отъ македонскитѣ общини учители отъ турското правителство, като ги смѣтатъ за агенти на българското правителство. Повече нѣма какво да кажа.

Шивачовъ: Азъ до колкото разбирамъ правата на Нар. Събрание, не разбирамъ Нар. Събрание или нѣкои представители да иматъ право на обвинителна власть да даватъ подъ съдъ одного или другого, защото нѣкой писалъ нѣкоя дописка. Негово Превъсходительство, Генералъ Соболевъ твърди добръ разясни, че вѣстникъ «Работа» слѣдъ като видѣлъ, че се измамилъ, той опровергалъ това. Слѣдователно, г-нъ Цачевъ трѣбва да е доволенъ отъ свѣдѣніята, които ни даде г-нъ М-ръ на Вътрѣшнитѣ Дѣла. Сега незная, какво би желалъ г-нъ Цачевъ отъ Нар. Събрание, да ли то да даде подъ съдъ вѣстникъ «Работа»; но това ще бѣде твърди неумѣстно. Нар. Събрание не е обвинителна власть, и то не може да подига никакво преслѣдванье противъ нѣкой вѣстникъ или други. Нар. Събрание си има свои права, свои атрибути и т. н. т. Тѣй щото объясненіята, които даде Негово Превъсходительство сж твърди умѣстни, и г. Цачевъ

търбуваше само да стане и да каже: азъ съмъ доволенъ отъ тия обяснения. Въ статията, както каза Негово Превъсходителство, било писано, че тамъ се давало нѣкаква помощъ отъ Българското Княжество. Но кой може да ни запрѣти да даваме помощъ на Македония или на Армения, да кажемъ? Г-нъ Цачевъ не може да представи фактъ, че дѣйствително тази статия е написана съ цѣль да се гонятъ българскитѣ учители въ Македония отъ турското правителство. Само да се каже, това е лесно, но трѣбва да се потвърди. Всѣко казано, което не е потвърдено съ фактове, за Нар. Събрание и за всѣкого не може да има никакво значение. За това, да останемъ доволни отъ обясненията, които ни даде Негово Превъсходителство Генералъ Соболевъ.

М-ръ Генералъ Соболевъ: Я желалъ, господа, разяснить г-ну Доктору Минчу Цачеву, что онъ изволилъ совершенно смѣшивать два различные вопроса. Онъ говоритъ, что Министръ Внутреннихъ Дѣлъ можетъ наказывать редактора газеты. Это, господа, дѣло суда. Опровергая сказанное мною, онъ замѣтилъ, что я закрылъ одну изъ газетъ, не обращаясь къ суду вовсе. Но г-нъ Д-ръ Цачевъ вѣроятно не знаетъ 13-й статьи закона о печатѣ, позволяющую Министру, въ серьезныхъ случаяхъ, временно закрывать газету или вовсе ее прекращать. Закрылъ я газету на основаніи этого закона. Но, господа, я не знаю такой статьи закона, которая давала бы возможность Министру обращаться въ роль судей, арестовывать редактора или налагать на него штрафъ.

Я полагаю, господа представители, что щекотливый вопросъ, поднятый газетою «Работа» и къ сожалѣнію возбужденный здѣсь въ Народномъ Собраніи, можно считать исчерпаннымъ. Если господинъ Докторъ Минчо Цачевъ увѣряетъ, что изъ за простого намека, болгарскіе учителя въ Македоніи подвергаются преслѣдованію, то положеніе этихъ учителей станеть поистинѣ невыносимое, если здѣсь будутъ произноситься совершенно напрасно излишнія слова. Въ виду сего я предлагаю вопросъ сей считать исчерпаннымъ. (Съгласие)

Д-ръ Цачевъ: Искамъ да отговори на г-на Шивачева, (Гласове: Изчерпано! изчерпано!)

Предсѣдатель: Въпросътъ е изчерпанъ!

Д-ръ Цачевъ: Не е изчерпанъ! Азъ имамъ да отговоря. Азъ съмъ интерпелаторъ, и имамъ да отговоря на г-на Шивачова.

Предсѣдатель: Имате думата.

Д-ръ Цачевъ: Г-нъ Шивачовъ, разбира се като съдия, който е изучилъ законитѣ, всѣкога може да претълкува

моятѣ думи. Г-да! азъ не съмъ поканилъ Народното Събрание да се произнесе върху наказванието на вѣстникъ «Работа». То не е истина, което г-нъ Шивачовъ каза. Като има единъ законъ утвърденъ отъ НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО, който дава пълна властъ на Министра на Вътрѣшнитѣ Работи, то азъ съмъ се отнесълъ съ моята интерпелация до Министра на Вътрѣшнитѣ Дѣла, а не къмъ Народното Събрание. Моята интерпелация еги изложена въ протокола на Народното Събрание; който желае да се освѣтли върху истинната, той може да я прочете и да види съдържанието ѝ, да види, че г-нъ Шивачовъ не иска друго нищо освѣнъ да даде само криво тълкование на моята интерпелация. Нъ, г-да, слава Богу, което е писано черно на бѣло, това не може да се искриви; защото, тамъ е написано онова, което трѣбва, и което не може да се претълкува. Нъ г-нъ Шивачовъ, ако иска да докаже на Народното Събрание, че съмъ поканилъ да се произнесе, да ли вѣстникъ «Работа» да се даде подъ съдъ или не, то азъ ще кажъ, и се види отъ моята интерпелация, че това не е истина. (Гласове: Изчерпано, изчерпано!)

Лазаръ Дуковъ: Азъ не знамъ, г-да, когато има да си искажемъ мнѣнието, какъ може да се спираме да не говоримъ. По напредъ се каза, че въпросътъ е исчерпанъ, пакъ се даде думата на г-на Цачева.

Предсѣдатель: Той отговори на г-на Шивачова.

Лазаръ Дуковъ: Азъ имамъ да отговоръ на г. Цачева.

Предсѣдатель: Моля, г-да депутатитѣ какъ мислятъ за този въпросъ? Освѣтлено ли е Нар. Събрание? (Гласове: Освѣтлено е.)

Лазаръ Дуковъ: И азъ съмъ членъ отъ това Събрание, а не съмъ освѣтленъ.

Предсѣдатель: Г-нъ М-ръ на Вътрѣшнитѣ работи има да отговори по интерпелацията за Силистренскитѣ избори.

М-ръ Генералъ Соболевъ: Господа представители! Въ тогъ же самый день, 28-го декабря, господину представителю Тырнова, доктору Минчу Цачеву, было угодно сдѣлать другой запросъ, касающійся выборовъ, произведенныхъ въ Силистріи. Я прочту текстъ этого запроса, что бы напомнить вамъ его. (Чете): «Въ послѣднето засѣданіе на Нар. Събрание се прочете завѣренъ преписъ отъ едно опредѣленіе на Върховний Кассационенъ Съдъ, съ което се съобща на Нар. Събрание, че изборътъ на силистренскитѣ народни представители е касиранъ на основание, че бюлетинитѣ на гласнитѣ, които избрали представителитѣ, не били написани на официалний языкъ. Това нарушение на законътъ като е допустнато отъ избирателното бюро, което на основание чл. 100

отъ избирательный законъ, се съставлява отъ членовѣ на окръж. съвѣти, то покорно моли Негово Превъсходительство Генералъ-Майора Соболева, Министръ-Президентътъ, да благоволи и накаже съгласно законътъ членовѣ на Силистренскій окръж. съвѣтъ, за гдѣто противозаконно еж позволили на мусульманскитѣ гласни отъ Силистренскій окръжъ, да пишѣтъ бюлетинитѣ си на турскій языкъ, и за гдѣто съ тая тѣхна незаконна постѣпка лишаватъ днесъ Нар. Събрание отъ трима нар. представители и причиняватъ на Държавното Съкровище излишни расходи.»

Фактическая сторона этого дѣла нижеслѣдующая: 26-го ноября, за два дня до выбора гласныхъ, я получилъ отъ окружнаго управителя Силистрійскаго округа слѣдующую телеграмму. (Чете):

«Господину Министру Внутреннихъ Дѣлъ.

Гласнитѣ мюсουλмани заявиха желаніе да пишѣтъ бюлетинитѣ на турски, за да не бѣждѣтъ злоупотрѣбени отъ пишущитѣ. Моля за наставленія. № 6036.

Управитель: Радуловъ.»

Получивъ сію телеграмму, я навелъ справку въ законахъ. Между тѣмъ я получилъ 27-го ноября вторую телеграмму слѣдующаго содержанія (Чете):

«Господину Министру на Вѣтрѣшнитѣ Дѣла.

Моля отговорете на телеграмма. Азъ на мнѣніе съмъ да позволите.

Управитель: Радуловъ.»

Разсмотрѣвъ избирательный законъ, который, какъ вамъ, господа, извѣстно, прошелъ черезъ Державный Совѣтъ и получилъ одобреніе отъ ЕГО ВЫСОЧЕСТВА, я не нашелъ въ немъ ни одной статьи, которая прямо воспрещала-бы писать бюлетени по мусульмански. Въ законѣ имѣются двѣ статьи, опредѣляющія способъ составленія бюлетеней. Въ нихъ ни слова не сказано ни о болгарскомъ ни о турецкомъ языкѣ. Въ одной изъ нихъ допускается возможность совсѣмъ обходиться безъ письменныхъ бюлетеней. Въ виду сего я разрѣшилъ вопросъ, предложенный окружнымъ управителемъ, слѣдующею телеграммою. (Чете):

«Силистра. Окрѣженъ Управитель.

На № 6036. Ако мислите, че тая мѣрка е полезна както за предвѣрджанье населеніето отъ измама, тѣй и за опазваніето закона, съгласенъ съмъ да я приемете, съ туй условіе обаче, щото въ ежщото събрание на избирателитѣ да бѣже направенъ преводъ на българскій языкъ, и засвидѣтелствуванъ отъ бюро.

Министръ Соболевъ.»

Я прочту вамъ законъ, которымъ я руководствовался, давая сіе разрѣшеніе. Это суть 46 и 48 статьи избирательнаго новаго закона.

Статья 46 гласитъ слѣдующее: (чете) «Гласоподаванъето става съ ржкописни бюлетини. Бюлетинитѣ еж отъ бѣла книга, тѣ се сѣживатъ и не трѣбва да има по тѣхъ никакъвъ отличителенъ знакъ. Гласния подава бюлетина си на предсѣдателя или на одного отъ членовѣ на бюро, който го надписва и го пуца въ кутнѣта».

Статья 48 гласитъ слѣдующее (чете):

«Когато избирателетѣ еж неграмотни, бюро, може, по тѣхно исканье, да допусте гласоподаванъето чрѣзъ зърна, спорѣдъ мѣстнитѣ обичаи».

Вы видите, г-да представители, что въ новомъ избирательномъ законѣ нѣтъ ни одного слова о томъ, чтобы бюлетени были писаны исключительно на болгарскомъ языкѣ, имѣется даже статья закона, допускающая выборы безъ бюлетеней.

Полагаю, рѣшенія Верховнаго Кассационнаго Суда, относительно Силистрійскихъ выборовъ, было-бы иное, если-бы судъ имѣлъ въ рукахъ болгарскій переводъ бюлетеней, поданныхъ турецкими гласными, сдѣланнымъ бюро и имъ удостоеннымъ.

Г-нъ Д-ръ Минчо Цачевъ говоритъ въ своемъ запросѣ, что Силистрійскіе выборы кассированы именно потому, что бюлетени были писаны по турецки.

Я позволю себѣ напомнить вамъ, г-да, что ни въ отношеніи, которое препровождено было мною Его Высокопреосвященству г-ну Предсѣдателю Народнаго Собранія, ни въ приложенномъ къ сему отношенію отзывѣ ко мнѣ Предсѣдателя Верховнаго Кассационнаго Суда, не было ни слова сказано о томъ, что бюлетени были писаны на турецкомъ языкѣ. Почему я полагаю, что свѣдѣнія, которыя приводитъ г. Д-ръ Минчо Цачевъ, почерпнуты имъ изъ частнаго источника, и не имѣютъ характера officialный. Я знаю, что когда сдѣланъ былъ запросъ, именно 28 декабря, протоколъ того засѣданія Кассационнаго Суда, въ которомъ разсматривались Силистрійскіе выборы, не былъ еще составленъ въ окончательной формѣ, не былъ подписанъ конечно и не составлялъ документа. Мнѣ показывали проектъ постановленія Кассационнаго Суда по этому вопросу.

Предсѣдатель: Г-нъ Д-ръ Минчо Цачевъ, доволенъ ли е отъ отговора на г-на М-ра на Вѣтрѣшнитѣ Дѣла?

Д-ръ Цачевъ: Г-да представители! Не съмъ удовлетворенъ отъ отговора на Негово Превъсходительство. Объясненія, който даде г-нъ Министръ на Вѣтрѣшнитѣ Работи

върхъ касаранието изборитѣ въ Силистренский окръгъ, заралъ мене не сж удовлетворителни, именно зарадъ това: Г-нъ Министръ на Вътрѣшнитѣ работи каза, че Силистренский окр. управителъ го попиталъ съ една телеграмма, може ли да позволи той да си напишатъ турскитѣ гласни бюлетинитѣ си на турскый языкъ. И както г-нъ Министръ има добрината да ни покаже двѣ статии отъ избирателний законъ, то дѣйствиетелно тѣзи статии да ли сж дали пълно право на г-на Министръ, да позволи да си напишатъ бюлетинитѣ на турскый языкъ. Това въ закона не е ясно казано, и г-нъ Министръ, слѣдователно, е ималъ пълно право да даде това тълкование на закона. Нъ какво се поражда отъ това тълкование? Загуби за Съкровището. Г-нъ Министръ каза, че въ отношението, което се е прочело въ Народното Събрание, относително до касаранието силистренскитѣ избори, не е било казано, коя е била причината. Нъ азъ моля, г-да представители, възможно ли е единъ Върховенъ Кассационенъ Сждъ да касира избора на едни народни представители, които представяватъ интереса на цѣль български народъ, да ги касира по негово усмотрѣние, по негова воля, по неговъ кефъ? Вие съ мене ще се съгласите, г-да представители, че такова нѣщо не може да стане. За да може да стане такова нѣщо, то трѣбва да стане на основание на единъ законъ. Г-нъ Министръ на Вътрѣшнитѣ Работи каза, че не се припомнило такова нѣщо въ писмото; азъ ще кажъ, че азъ присѣдствувахъ, когато се прочете рѣшение въ салата на Върховний Кассационенъ Сждъ; азъ тамъ и чухъ, че Силистренскитѣ избори се касиратъ именно за това, защото бюленинитѣ имъ сж били написани на турскый языкъ. Тѣй като Върховний Кассационенъ Сждъ е самий тълкователъ на законитѣ, азъ мисля, че тълкованието, което даде Върховний Кассационенъ Сждъ е законно. А какво произлѣзе отъ това? Произлѣзе, че отъ тълкованието, което се е дало на тази статия, българското казначейство изгуби 10 до 12 хиляди лева, и единъ цѣль округъ не се представлява въ това Нар. Събрание, защото тримата представители на този округъ липсватъ. Сега кой е виноватъ въ тази работа? Кой е далъ тълкование на тази статия? Азъ незнаяхъ, че г-нъ Министръ е далъ такава телеграмма, за да се позволи на гласнитѣ да пишатъ бюленинитѣ си на турскый языкъ; сега го узнахъ отъ отговора на г-на Министра. Г-нъ Министръ, който въ закона не намира една изрична дума, той ли е виноватъ въ тълкованието си, или е виновата Кассацията, която е дала таково тълкование? До колкото помня, въ едно отъ миналитѣ Нар. Събрания се сподигна единъ въпросъ за грамотността. Ако земемъ протоколитѣ на това Нар.

Събрание, въ което и почитаемия Варненский депутатъ г-нъ Лазаръ Дуковъ беше членъ, и въ тѣхъ ще намѣримъ, че тогава грамотността се тълковаше съвсѣмъ другояче. Слѣдователно, кой е виноватъ? На основания на тия протоколи не билъ виноватъ Негово превъсходителство Генералъ Соболевъ, но е виновата Кассацията, защото не е обърнала внимание на истълкуванието, което едно върховно учреждение, едно Нар. Събрание е дало на тази дума «грамотность.» Нъ слѣдствията какви сж на това? Кассацията дала едно тълкование, а г-нъ Министръ далъ друго, но непровержимо е слѣдствието, че българската хазна е изгубила 12 хиляда лева, които се платиха на тримата депутати и за прогоннитѣ на 500 гласни на Силистренский округъ, които ще се призоваватъ да избиратъ вторий пжтъ представители за въ Нар. Събрание. Освѣнъ това Нар. Събрание се лишава отъ трима депутати. Това имамъ да кажъ.

Шивачовъ: Г-да представители! Азъ мисля, че единъ чловѣкъ, когато прави една интерпелация, или захване едно извѣстно дѣло, той трѣбва да има за цѣль едно извѣстно нѣщо. Г-нъ Цачевъ като каза, въ своята интерпелация, причинитѣ по които били касирани трима депутати, наши събратя, моли г-на Министра на Вътрѣшнитѣ Дѣла да накаже членовѣтъ на окръжний съвѣтъ, защото тѣ не се съобразили съ закона, понеже сж позволили да пишатъ мюсюманитѣ бюлетинитѣ си на турскый языкъ. Г-нъ Цачевъ между думитѣ, които каза въ отговоръ на Негово Превосходителство, споменува, че най-главний виновникъ въ касаранието тѣзи избори е Касацията, която опредѣля съвършено другояче думата грамотность. Г-нъ Цачевъ каза, че въ бившето Нар. Събрание, въ което билъ и единъ отъ Варненскитѣ депутати. г-нъ Лазаръ Дуковъ, се растълкувало думата грамотность. Но вѣроятно е, че г-нъ Цачевъ е забравилъ какво бѣше разяснението на това въ Нар. Събрание. Разяснението бѣше дадено относително грамотността на представителитѣ, и като се взе предъ видъ, че нашитѣ събратия турци въ малко врѣме не могатъ да се научатъ Българскый языкъ, и слѣдователно, ако бѣ станало това разяснение въ смисълъ, че представителитѣ трѣбва да знаятъ български языкъ, то тѣзи наши събратия щѣха да се лишаватъ отъ правото, което имъ дава Конституцията. Що се касае до Касацията, желателно би било г-нъ Цачевъ да покаже на този законъ, който би далъ право да се наказватъ членовѣтъ на Върховното сдилище когато сж сгрѣшили или даже сж престѣпили закона. Единъ чловѣкъ, когато говори, трѣбва да има доводи, трѣбва да се основава на законитѣ. Тука виждаме, че Негово Превъсходителство, по умоляване

на Силистренският управител, който е съобщил, че понеже турските гласни заявявали, че не могат да пишат на българския език, за да не бъдат измамани, да им се позволи да пишат бюлетините си на турския език. Негово Превъсходителство слѣдъ справките, които е направилъ, и като видѣлъ, че въ сѣществующий законъ за изборитѣ нѣма поменато, че трѣбва да се пишатъ бюлетините на българския езикъ или на другъ езикъ, отговорилъ на г-на управителя, че не намира за необходимо да бъдатъ бюлетините само на български, и, ако мисли управителътъ, че тази мѣрка е полезна, да позволи да се приематъ турските бюлетини; но тъй щото тѣзи бюлетини да бъдатъ преведени отъ бюрото на българския езикъ и скръпени съ подписите на бюрото; и тѣзи бюлетини като се вардятъ, и като се изпроводятъ въ Касацията, тя ще види, че изборитѣ сж станали законно, при всичко, че бюлетините сж писани на турския езикъ. Тукъ до известна степенъ виноватъ е окръжниятъ съвѣтъ и бюрото, именно въ това, че не сж превели бюлетините на българския езикъ. Но вина кога се разбира? Тя може да бъде само тогава, когато подобно нѣщо е забранено съ особенъ законъ. Чловѣкъ може да прави разни работи, но когато тѣ не сж предвидени въ единъ законъ, или когато подобни дѣйствия не сж забранени съ закона, то този чловѣкъ не прави престѣпление. Желателно е да каже г-нъ Цачевъ: понеже бюрото не превело тѣзи бюлетини на българския езикъ, трѣбва ли то да се даде подъ сѣдъ? Дека е предвидено подобно нѣщо? (Цачевъ: Не съмъ казалъ това). Нъ г-нъ Цачевъ моли г-на Министра на Вътрѣшните Дѣла, да накаже виновните, когато Министрътъ нѣма подобно право. Ако г-нъ Цачевъ намѣри или знае единъ параграфъ въ избирателния законъ, да се даде подъ сѣдъ бюрото, понеже не е превело бюлетините отъ турски на българския езикъ, то азъ би се съгласилъ съ него. Нъ Негово Превъсходителство разясни този въпросъ, и г-нъ Д-ръ Цачевъ трѣбва да се задоволи отъ дадените разяснения (Д-ръ Цачевъ: Не е твоя работа!)

Лазаръ Дуковъ: Г-нъ Шивачовъ добръ разясни работата. Тука като не се задоволява г-нъ Д-ръ Цачевъ, който се наскърбилъ, че Събранието се лишава отъ тѣзи наши събрания, и азъ до негдѣ се съгласявамъ. Но това не е наша работа, да седнеме и да глѣдаме да ли е провѣрявала Касацията добръ изборитѣ на депутатитѣ или не. Азъ мисля, че това не е наше право. Ако да имаме това право, то ний можехме тоже да попитаме на кое основание отсъствуватъ Софийскитѣ депутати, рѣдъ останѣха заявленията отъ сто-

тини гласни. Но азъ не искамъ да подигамъ тѣзи въпроси, защото мисля, че не е въ наше право.

Г-нъ Д-ръ Цачевъ казва за миналото Събрание, въ което говорихъ и азъ, че тогава се тълкувало «грамотностъ.» Тогава се тълкува тя, представителитѣ да знаятъ да четатъ, а не само на официаленъ езикъ. Но тука не казватъ, защо не знаяли български, за туй ги касирали. Тука се казва, че бюлетини се давали на турски езикъ, и това законътъ не е предвиждалъ. Сега на кого да отдадемъ грѣшката? И азъ не мисля, че можемъ Касацията да сѣдимъ, защото не сме за туй събрание. А колкото за разноси не само за представителитѣ но и за гласнитѣ, то дали не сж станали сжщитѣ разноси за гласнитѣ въ София и по други мѣста? И да ли не ще да ги зематъ и вторий пътъ? Защо не попита г-нъ Цачевъ за Варненския мюфтия; азъ ще да му кажа. Но не му е мѣсто, макаръ че имаше право г-нъ Мюфтия да бъде депутатъ, защото бѣше 4-й а г-нъ Начовичъ бѣше 5-й. Но това зло му направи г-нъ Варненскиятъ управителъ Джебаровъ (Гласове: «На предмѣта!») Говоря за избори за които е въпросъ и съмъ на предмѣта.

За това да се не разширяваме по нататѣкъ за тѣзи работи; но г-нъ Цачевъ, който е скѣсалъ единъ чифтъ чипици да ходи отъ чловѣкъ на чловѣкъ да се научи за изборитѣ — да бъде задоволенъ отъ отговора на г-на Министра на Вътрѣшните Работи, понеже ние не можеме да провѣряваме Касацията. Народ. Събрание виждамъ да стои отъ нея по-високо, но това право не му се даде.

Желая да се не говори повече нататѣкъ,

Председателъ: Задоволенъ ли е г-нъ Д-ръ Цачевъ отъ отговорътъ?

Д-ръ Цачовъ: Азъ отговорихъ на Народното Събрание въ какво не съмъ съгласенъ съ обяснения на г-на Министра на Вътрѣшните Работи, и друго нѣмамъ нищо да кажа. То се записа въ протоколитѣ и е свършена работа.

М-ръ Начовичъ: Искамъ дума за едно лично обяснение. Г-нъ Дуковъ обвинява Варненскиятъ управителъ за нѣкакви неправилности по избори и казва, че азъ съмъ билъ 5-ий, а Мюфтията билъ 4-ий избранъ за депутатъ. Азъ мисля, че г-нъ Дуковъ нѣмаше право да повдига този въпросъ, особено, като самъ той каза, че рѣшенията на Касацията сж рѣшения, които трѣбва да се зематъ като законъ.

Но тука въпроса е другъ. Г-нъ Дуковъ хвърля обвинения въ неправилности противъ единъ управителъ безъ да даде нито една сѣнка отъ доказателства, и то слѣдъ като Касацията се е произнесла, че изборитѣ сж станали редовно и слѣдъ като тя касира избора на Мюфтията и припозна на

негово мѣсто учителя Попова. Слѣдователно азъ мисля, че обвиненията на г-на Дукова сж съвършено безосновни.

Лазаръ Дуковъ: Наистина азъ не искахъ да отварямъ този въпросъ, и ако бѣхъ искалъ, можеше да направя интерпелация, което послѣ още може да стане. Но приведохъ това за примѣръ, да възрази на г-на Цачева на въпросътъ, който питахъ на кое основание Касацията е направила това. Тогава могли бихме да питаме за всички избори, които станяха. Азъ именно за примѣръ го приведохъ. А колкото за основанието, което имахъ да кажа това нѣщо, азъ ще му кажа, че съмъ билъ гласний, и ако иска г-нъ Министръ, можъ е подробни фактове да му го докажа. Но не му е мѣстото тука.

Д-ръ Цачевъ: Азъ мисля, че е излишно да продължаваме върху този въпросъ. Да отговори на г-на Лазара Дукова, нещъ никакъ, защо ще ми позволи Нар. Събрание да кажа: че неговитѣ думи сж празни съ смисълъ. За това нѣма нужда да се отговаря на тѣхъ. (Гласове: «Изчерпано е!»).

Лазаръ Дуковъ: Искамъ думата. (Изчерпано е!)

М-ръ Д-ръ Вълковичъ: Г-да! Азъ не съмъ задоволенъ отъ конеца, който зима този въпросъ. Азъ не гледамъ тая интерпелация само отъ страната на Силистренскитѣ избори; но понеже това нѣщо може да се повтори за много пѣти, че отъ една страна Касацията да касира избора, понеже бюлетинитѣ били подавани на неофициаленъ языкъ, а отъ друга страна администрацията иска да улесни избора и да казва, че може да се пишѣтъ бюлетини и на неофициаленъ языкъ, то азъ мисля, че въпросътъ е: Народното Събрание да се произнесе за напредъ, да ли бюлетинитѣ може да се пишѣтъ и на други язици освѣнъ официаленъ. Ето практическата цѣль, до която трѣбва Нар. Събрание да снигне при този въпросъ. За напредъ ще има разни избори за окръжни управления и общински управления; затова трѣбва да се дойде до единъ резултатъ. Отъ една страна Касацията е касирала такива избори, отъ друга страна правителство е въ трудно положение, и не знае какво да прави.

За това да се произнесе Нар. Събрание: да ли при избори въ Княжеството можѣтъ да се даватъ бюлетини и на неофициаленъ языкъ.

Марко Велювъ: Г-да, азъ съмъ ималъ честъ да бѣдѣ въ двѣ или три Събрания избранъ; но азъ не можъ да се съглася съ г-нъ предговорившия, който каза, да бѣдѣтъ бюлетини на всѣки языкъ. (**М-ръ Вълковичъ:** «Азъ не съмъ казалъ това. То е полагаемъ въпросъ!»)

За това азъ никакъ не се съгласявамъ да се избиратъ депутати съ бюлетини на всѣкакъвъ языкъ, освѣнъ на официаленъ — български языкъ. Това искахъ да кажа.

Шивачовъ: Азъ съмъ на пълно съгласенъ съ г-на Министра Вълковича, че трѣбва да се размисли фактическата страна на тѣзи интерпелация, че Нар. Събрание трѣбва да рѣши, да ли бюлетинитѣ по избора ще се пишѣтъ на Български или може всѣки да ги писва на своя языкъ. Но, г-да, това е единъ важенъ въпросъ, за това незная, да ли Нар. Събрание е въ правото си да тълкува избирателния законъ. Това е единъ въпросъ, който е твърдѣ важенъ. Избирателниятъ законъ е приетъ отъ Държавния Съвѣтъ и утвърденъ отъ НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО.

Не знаа, но мисля, че всѣки законъ се тълкува отъ самиятъ законодатель, който го е съставилъ. Можемъ ли да знаемъ основанието, което има Държавния Съвѣтъ за съставлянето на този законъ? Ако бихъ зналъ и ако такива права ни се даваха, че може да стане подобно тълкувание въ Нар. Събрание, тогава бихъ се съгласилъ съ г-на Министра Вълковича; но подобно нѣщо въ този законъ не се вижда. За бюлетинитѣ е казано, че относително другитѣ избори можѣтъ да ставатъ или съ зърна или другояче, споредъ обичая; а колкото за изборитѣ за представители въ Нар. Събрание е казано положително, че трѣбва да се избиратъ съ бюлетини. Какъ ще бѣдѣтъ написани на български официаленъ языкъ, на турски или ерменски, не е предвидено въ избирателния законъ. Повторително казвамъ, че Нар. Събрание не е въ правото си, да го рѣши. Избирателниятъ законъ не предвижда, че Нар. Събрание има право да го тълкува. Единственното само, което може Нар. Събрание да направи, е да помоли Държавния Съвѣтъ да разрѣши тоя въпросъ, понеже всѣки единъ законодатель тълкува своя законъ. Ако Държавниятъ Съвѣтъ състави единъ законъ, а ние го тълкуваме, може да стане една голѣма неразбория.

М-ръ Вълковичъ: Азъ искамъ, щото този въпросъ да земе едно рѣшение; или да се проводи въ Държ. Съвѣтъ, или туку въ Събранието да му се даде едно рѣшение. Азъ мисля, че до сега Касацията е тълкувала закона; нѣ ний тука се намираме въ едно недоумѣние. Касацията тълкува другояче, народътъ и правителството пакъ другояче. Ако Касацията би касирала всичкитѣ избори, които не сж станали по официаленъ языкъ, то да го знаемъ ний и всичкото население, че гласуването трѣбва да става на официаленъ языкъ. — Освѣнъ изборитѣ за въ Нар. Събрание, ще има за напредъ различни други избори; за това трѣбва да се рѣши този въпросъ въ кратко врѣме, за да знае населението какво да прави.

Д-ръ Цачевъ: Менѣ е чудно, защо г-нъ Шивачовъ напрегва толкосъ силитѣ си, да отнеме едно право на Нар.

Събрание, което никой не може да му го отнеме. Върховният тълковател на закона е Нар. Събрание. Последната дума принадлежи на Нар. Събрание. Нъ г. Шивачовъ, когато изказалъ своето незадоволствие отъ разясненията, които даде г. М-ръ на Вътрѣшнитѣ Работи, има добрината да каже, че тъй е прието у насъ: върховниятъ тълкователъ на законитѣ е Върх. Кассационенъ Сѣдъ; нъ и азъ казахъ, че тълкуването на Върховний Кассационенъ Сѣдъ е за мене единъ законъ. Мисля, това г-нъ Шивачовъ го чу, и се забѣлѣжи въ протокола.

Секретарь Шивачовъ: Азъ би се съгласилъ съ думитѣ на г-на Цачева, но тогава ще излѣзе, че ако Нар. Събрание има право да тълкува законитѣ, тогава ще има право и да отмѣни рѣшението на Кассацията и силнстренскитѣ депутати, както и депутатитѣ, които сѣж касирани, ще си дойдѣтъ тугъ да засѣдаватъ съ насъ; но ако нѣмаме тагъвъ законъ, по който можемъ да тълкуваме законитѣ и отмѣняваме рѣшенията на Кассацията, то пакъ повтарямъ, че Нар. Събрание не е въ правото си, и не може да се касасе до тогъ въпросъ. Единствения изходъ на това дѣло е, да се помоли г-нъ М-ръ на Вътрѣшнитѣ Дѣла, да направи справка и да се обърне било къмъ Държавний Сѣвътъ, било къмъ Върховний Кассационенъ Сѣдъ, — или най-сетнѣ гдѣто на мѣри за нужно. Въ всѣки случай, ако бѣше бюрото постъпило спорѣдъ приказанието на Министерството, и бѣше превело на български язики бюлетинитѣ, това щѣше да бѣде гаранция за легалността на тѣзи бюлетини, но тъй като Н. Събрание не може да тълкува законитѣ, то г-нъ М-ръ на Вътрѣшнитѣ Дѣла трѣбва да направи распорѣждане, и да поиска отъ дѣто трѣбва тълкуването на въпросътъ: да ли само на български, или и на други язици могатъ да се пишатъ бюлетинитѣ при изборитѣ. (Гласове: Съгласни.)

Предсѣдателъ: Сега тука има едно предложение, което прави г-нъ М-ръ Вълковичъ: да се даде едно проумѣвание върху бюлетинитѣ при гласоподаването, да ли само на български т. е. официалний или и на други язици могатъ да се пишатъ. Г-нъ М-ръ Вълковичъ настоява ли на своето предложение?

М-ръ Вълковичъ: Оттеглямъ си предложението и се присѣдинявамъ къмъ г-на Шивачова, съ тая само разлика че ще се даде едно тълкувание на тогъ въпросъ преди първитѣ избори, които има да ставатъ.

Предсѣдателъ: Сега остава предложението на г-на Шивачова, който казва, че Нар. Събрание не може да даде тълкувание на избирателний законъ, а предлага да се проводи

или въ Министерский, или въ Държавний Сѣвътъ на разрѣшение.

Секретарь Шивачовъ: Азъ правя такова предложение: За тълкуването относително писване на бюлетинитѣ или на членътъ 46 отъ избирателний законъ, да се помоли Министерътъ на Вътрѣшнитѣ Дѣла, да направи распорѣжение за да се истълкува тогъ членъ, било отъ Кассацията, било отъ Държавний Сѣвътъ — гдѣто намѣри за нужно, като се основава на съществуващитѣ закони въ Княжеството.

Предсѣдателъ: Турямъ на гласоподавание предложението на г-на Шивачова. Който го неприема да си дигне ржката. Мотивитѣ ги чухте. Мотивировката ще се проводи на г-на М-ра на Вътрѣшнитѣ Дѣла, за да му даде надлѣжний ходъ. Който не приема предложението на г-на Шивачова, да си дигне ржката. (Никой не дигна.) Ще се каже, че Нар. Събрание приема напълно предложението на г-на Шивачова. Г-нъ комисаръ на Военното Министерство има да отговори върху прошенито, което му се препроводи преди нѣколко дѣне.

Другарь на Военний М-ръ Подполк. Редигеръ: (Преводъ отъ русски.) Г-нъ Бошнаковъ, като докладчикъ на прошетарната коммисия, отъ името на коммисията предлага на Нар. Събрание, за да се испроводи въ Военното Министерство прошенито на г-на Райка Димитровъ. Работата състои въ това: Райко Димитровъ на 20 Ноемврий 1881 год. заключилъ условие за доставка шапки на драгунитѣ. Той трѣбваше да достави 1600 шапки, по 4 л. и 10 ст. всяка една. Тѣзи шапки трѣбваше да достави така: 15 Дек. 200, 15 Януарий 500, 15 Фев. 500 и на 15 Мартъ 400, всячко 1600; но г-нъ Райко Димитровъ не изпълнилъ тѣзи условия. Именно той за единъ мѣсець внеселъ 100 шапки, които не били приети и не били платени; затова му се отерочилъ срока да може да достави първата партия на 15 Мартъ и той се общалъ на Военното Министерство, че ще да пренесе своята мастерска въ Русчукъ и до 15 Априлъ ще достави венчикитѣ шапки; слѣдователно, отерочи му се срокъ, до когато той иска, сир. до 15 Априлий, когато той трѣбваше да достави 1600 шапки. На 15 Априлий той пакъ не достави венчикитѣ, а само 400 шапки, а за останалитѣ му се даде втори срокъ да ги достави на 10 Майй, като му било казано въ сѣще врѣме, че на 15 Майй управлението на драгунский корпусъ ще се премѣсти въ София, и ако би той до 10 Майй да ги не достави, ще стане нарушение на контракта; и въ всѣки случай той ще бѣде длѣженъ да пренесе шапкитѣ въ София. На 10 Майй пакъ не ги достави и даде му се новъ

срокъ. Най-сетнѣ на 24 юний донесълъ една частъ, и управлението на драгунскій корпусъ е приело 553 шапки, когато той на 15 Мартъ трѣбваше да е доставилъ всичкитѣ 1600 шапки. Въ слѣдствие на това, начальника на драгунскій корпусъ не призналъ въ сѣще врѣме за възможно да се даде още отсрочване и за това заявилъ, че контракта е нарушенъ и обявилъ за новъ търгъ, а Р. Димитрова призна за виновенъ, който трѣбваше да заплати загубитѣ на правителството 997 л. Г-нъ Р. Димитровъ се оплака на Военний Министръ, но Военний Министръ призна, че начальника на драгунскій корпусъ е постигналъ съвсѣмъ правилно, дѣто му е задържалъ 997 л. шрафъ, за дѣто Р. Димитровъ не изпълнилъ своето условие. Тоя шрафъ Р. Димитровъ плаща не на Военното Министерство а на господарственото съкровище. Военний Министръ нѣма право да дава тѣзи пари изъ господарственото съкровище и тѣ си оставатъ тамъ. Тѣй сѣщо и начальникътъ на драгунскій корпусъ не разполага съ тѣзи пари. Г-нъ Военний Министръ призна, че тия пари 997 л. споредъ закона трѣбва да се задържатъ. Но, като зе въ съображение цѣнитѣ, по които г-нъ Р. Димитровъ е зель доставянието на шапкитѣ, сир. по 4 фр. и 10 ст. когато на другий търгъ сѣ били доставяни по 6 фр. 80 ст., или близо $1\frac{1}{2}$ пѣти по-вече, то Военний Министръ призна, че дѣйствително просбата на г-на Р. Димитрова може да се земе въ внимание и да му се повърнатъ 997 л. Ако и Нар. Събрание признае туй за възможно, то Военното Министерство нѣма нищо противъ това.

Докладчикъ Бошнаковъ; Г-да, като докладчикъ на прошетарната комисия, помните мисля, че въ минѣлото засѣданіе прочетохъ прошеніето на Райка Димитрова и че комисията, като има предъ видъ затрудненіята, които е срѣщалъ просителътъ по това дѣло, ефтинията съ която той е зель доставката на калпацитѣ, т. е. по 4 л. и 10 ст. когато остаткитѣ на сѣщитѣ послѣ сѣ даденъ на Евреина по 6 л. и 80 ст.; а не доставени йоще, и че отъ ненаврѣмното имъ доставяние отъ просители не е направена никаква загуба нито на жандармерията нито на правителството, което напотивъ отъ Българина има за всѣки калпакъ по 2 лева 70 ст. полза; то комисията се съгласи, да се уважи просбата на просителя и му се дадатъ тѣзи сумми, които сѣ задължени срѣщу контракта. Комисията толкова повече настоява на това, тѣй като е съгласно и Военното Министерство. Слѣдователно, мнѣніето на комисията е еднакво съ мнѣніето на г-на комисаря на Военното Министерство и Нар. Събрание трѣбва да го приеме.

Шивачовъ: Азъ бихъ желалъ преди всичко да ни каже г-нъ военний комисаръ сѣществува ли контрактъ за това, и ако сѣществува какви сѣ условията му. Предвидено ли е въ контракта, ако не достави шапкитѣ на врѣме, да се плати шрафъ.

Другаръ на Военний Министръ Подполковникъ Редигеръ: (Преводъ отъ руски.) Въ контракта е казано така: има залогъ 550 л.; ако контракта се неиспълни, залогътъ остава въ полза на съкровището. Послѣ въ контракта е казано: ако доставителя на шапкитѣ не достави на врѣме цѣлото количество, то 15% му се задържатъ; слѣдователно, той като е доставилъ 553 шапки, тѣхнитѣ проценти по 15 правятъ близо 500 л., а всичко заедно съ залога 997 лева. Така шото оставената цифра е съвършенно точна и доставчика нѣма никакви възражения противъ нея.

Шивачовъ: Едно вѣщо, което искахъ да кажъ е това, че азъ бихъ се напълно съгласилъ, както съ Военний М-ръ така и съ докладчика на прошетарната комисия г-на Бошнакова, за да се повърнатъ тѣзи пари на просителя. Но азъ не намирамъ като има единъ контрактъ и единъ чело-вѣкъ, който се е населъ да изпълни извѣстно условия съ които се е задължилъ, да не е длъженъ да изпълни тия условия. Той е длъженъ да изпълни контракта си, и ако не може да го изпълни, значи, споредъ условиято трѣбва да изгуби както залога, тѣй сѣщо и 15% отъ стойността на доставенитѣ 553 шапки. Най-сетнѣ, туй не е голѣма сума за едно княжество, 997 л. може би не сѣ нищо; но то става примѣръ и за други да се обърщатъ къмъ Нар. Събрание да имъ се поврашатъ гаранциитѣ. Азъ знамъ, че има 20, 30, а може би и 50 случаи въ общитѣ сгради и суммитѣ може да възлѣзнатъ повече отъ 50.000 фр.; за това не-трѣбва Нар. Събрание днесъ съ 997 лева да прави единъ примѣръ, който утрѣ трѣбва да се приспособи и за други. Освѣнь това г-нъ комисаръ разясни, че г-нъ Димитровъ, като е зель на себе си доставката на шапкитѣ по 4 лева и 10 ст., а послѣ сѣ се дали на други по 6 л. и 80 ст.; но това не може да служи за оправдание, какво той е ималъ право да не изпълни контракта. Най-послѣ азъ бихъ се съгласилъ да му се даде тая сума, ако имаше по други мотиви. Но мотивитѣ или тѣй да кажъ оправданіето, по което е станало нарушение на контракта, сѣ такива, които утрѣ ще ни се представятъ отъ други мѣста за по-голѣми сумми, и на сѣщо основание трѣбва Нар. Събрание и тѣхъ да земе въ внимание. Не е работата за 997 лева, но, че това ще служи за единъ прецедентъ. За това моето мнѣние е, прошеніето да остане безъ послѣдствие.

Д-ръ Цачевъ: Г-нъ Шивачовъ, каквото се види, иска да говори тука за начала, за принципи. Тъзи начала и тъзи принципи ние ги знаемъ. Нашия българинъ, моя бартъ българинъ, когато се касае до неговия интересъ, той много по високо стои отъ принципитъ, които г-нъ Шивачовъ излага тука. Г-да представители, думата е за едно дѣло, което азъ твърдѣ добръ познавамъ, и азъ бѣхъ единъ, който преди да стане това, ходихъ при полковника, началникъ на жанدارмерията, да го моля да благоволитъ да не прави злощастни 4-5 български сѣмейства. Тъзи хора, г-да, сж отъ онѣзи, на които въ търговията има застои. Днесъ тъзи хора се чудятъ, какъ да намѣрятъ срѣдства, да препитаватъ фамилиитъ си и да придобиятъ 5-6 лева за данѣкъ на правителството. Тъзи хора сж именно такива, които у насъ наричаме «иснафи», хора кожухари, на които занаятътъ е да правятъ калпаци, но по злощастие, като се въведохъ у насъ европейскитъ шапки, тѣхния занаятъ наченъ да опада.

Отъ самия фактъ, когато г-нъ комисарьтъ на Военный Министръ представи тука, г-да, се вижда, че нѣманието на достатъчна работа е принудило тъзи хора да зематъ на себе доставката на шапкитъ по 4 л. и 10 ст. и това е едно доказателство, че когато за една шапка, за която трѣбва кожа, трѣбва подплата, трѣбва работа и пр. се искатъ само 4 л. и 10 ст. това повтарямъ, е доказателство, че тъзи хора съ надѣжда да имъ останатъ само по 10 ст. полза на калпакъ сж поели на себе си доставката на шапкитъ за жандармерията. Заради това, призовавамъ г-да представителятъ, да не ставатъ причина да станатъ злощастни 5 български сѣмейства, да се не произнасятъ, за злощастията на 5 сѣмейства, защото държавното съкровище съ 997 лева нѣма да се обогати.

А колкото за другитъ, за които г-нъ Шивачовъ каза, че имало въ Общественнитъ Сгради, азъ зная, че тамъ постройкитъ сж отдадени на такива високи цѣни, каквито нийдѣ немогатъ да се намѣрятъ. (Гласове: На предмѣти! Шумъ. Викове: Ичерпанъ е въпросътъ!)

Шивачовъ: Щомъ на г-на Цачева се дава да говори... (Шумъ. Гласове: Ичерпано е!) азъ има да кажж... (**Д-ръ Цачевъ:** Нѣма да слушаме празни работи!)

Председателъ: Моля сега Нар. Събрание; счита ли се освѣтлено върху този въпросъ? (Счита.) Полагамъ на вишегласие: съгласно ли е Народ. Събрание и одобрява ли предложението, за което г-нъ комисарьтъ, заедно съ прошетарната комисия сж съгласни, т. е. да се платятъ 997 л. и 32 ст. на г-на Райка Димитровъ? (Съгласни.) Който не

одобрява да си дигне ржката. (Само единъ дига.) Ще се каже, че Нар. Събрание приема.

Единъ Гласъ: Да се даде отпущъ.

Председателъ: Давамъ 10 минути отпущъ.

(Послѣ распускъ).

Председателъ: Има на дневенъ редъ да се прочете законопроектъ по отчетността на бюджета. Моля г-на Докладчика на бюджетарната комисия да го прочете.

Секр. Шивачовъ: Мисля да се чете глава по глава за да може всѣки депутатъ да направи своитъ забѣлѣжки. Ако се прочете изцѣло, едва ли ще се запомни кждѣ да се правятъ забѣлѣжки.

Председателъ: Какъ мисли Народното Събрание глава по глава ли да се чете или изцѣло и тогава който има нѣкакви бѣлѣжки да ги поправи. (Едни гласове: Глава по глава! — Други: Изцѣло!).

Докл. Аневъ: Както е ставало съ всички други законопроекти, които сж се приемали въ Нар. Събрание т. е. чели сж се глава по глава, така трѣбва и съ тоя да стане, за да се даде врѣме на г-да депутатитъ да направятъ своитъ забѣлѣжки и измѣненія.

Председателъ: Какъ мисли Нар. Събрание да се чете глава по глава или изцѣло? Който не одобрява, да се чете глава по глава, да си дигне ржката. (Никой). Ще се каже че е прието да се чете глава по глава.

Докл. Аневъ (чете):

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

ЗА

ОТЧЕТНОСТЪТА ПО БЮДЖЕТА.

ГЛАВА I.

Общитъ Държавенъ бюджетъ.

Чл. 1.

Бюджетътъ е акта, чрезъ който се предвиждатъ и разрѣшаватъ годишнитъ приходи и разноси на Държавата и на учрежденията, които законитъ подчиняватъ на сжщитъ правила.

Чл. 2.

Врѣмето, презъ което дѣйствува единъ бюджетъ, се нарича годишно бюджетно упражнение (exercice).

Чл. 3.

Управнението носи името на годината презъ която е дѣйствувалъ бюджета.

Финансовата година започва отъ 1-ий Януарий и се свършва на 31-ий Декемврий отъ сжщата година.

Чл. 4.

Само ония извършени дѣйствия и придобити права се смятатъ като принадлежащи на едно упражненіе, които сж станали презъ финансовата година, която дава името си на упражнението.

При това, указанитѣ въ чл. 8-ий на настоящия законъ срокове се даватъ или за довършване на вещественни работи или за досѣбване доходитѣ, или за доисплащаніе на расходитѣ.

Чл. 5.

Приходитѣ, които трѣбва да постѣпятъ и расходитѣ, които трѣбва да се направятъ за потребитѣ презъ всяко упражненіе, се разрѣшаватъ отъ закона за годишния бюджетъ.

Чл. 6.

Всѣка година Министритѣ преуговоряватъ бюджета на подвѣдомственнитѣ си Министерства.

Министра на финанситѣ събира тия отдѣлни бюджети най малко два мѣсеци преди врѣмето за представяне на общитѣ бюджетъ и, като прибави и бюджета на доходитѣ, съставлява общитѣ Държавенъ бюджетъ.

Чл. 7.

Бюджета се представлява тогава на Държавния Глава който го испраща на преглѣждане въ Държавния Съвѣтъ и на разискване и гласуване въ Н. Събрание.

Чл. 8.

Срокътъ, до който трѣбва да се извършатъ всички дѣйствия по прихода и расхода на едно упражненіе, е слѣдующия:

а) до 1 Февруарій на слѣдующата година се довършаватъ, въ границитѣ на открития кредитъ, вещественнитѣ работи, които сж били почнати и не сж могли да се довършатъ попереди 31 Декемврий по непреодолими естествени (force majeure) причини или по общъ интересъ, които причини трѣбва да сж изложени отъ распоредителя на кредита въ паричното му исканіе.

б) до 30 Юний, за приключване сметкитѣ и исплащаніе суммитѣ, които се дължатъ.

в) до 31 Юний на слѣдующата година: за доиспълнение мѣркитѣ които сж се взѣли за пребрание на недоборитѣ и исплащаніе расходитѣ.

Чл. 9.

Общитѣ Държавенъ бюджетъ се раздѣля на двѣ части:

1. Приходенъ бюджетъ.
2. Расходенъ бюджетъ.

ГЛАВА II.

За приходния бюджетъ.

Чл. 10.

Приходитѣ се дѣлятъ на:
Обикновени и

Извънредни.

Първитѣ сж тия, които се получаватъ отъ постоянни доходни источники.

Чл. 11.

Обикновеннитѣ и извънреднитѣ расходи се вписватъ въ бюджета въ двѣ отдѣлни части.

Всѣка една отъ горѣнаведенитѣ части се дѣли на толкова отдѣла, колкото различни видове доходи има; всѣкой отдѣлъ се подраздѣля на толкова глави и членове (статии), колкото различни раздѣления и подраздѣления има въ всѣки доходенъ клонъ.

Чл. 12.

Въ приходния бюджетъ се притуря една глава за непредвидени приходи, гдѣто се записватъ всички случайни постѣпления, които не сж предвидени въ бюджета на приходъ.

Чл. 13.

Опредѣлението размѣра на приходитѣ по всѣка глава, става на основание постѣпленията станали въ по предишнитѣ упражненія, като се взематъ въ внимание и причинитѣ, които биха могли да увеличатъ или да умалятъ тия приходи.

Заради това проекта на бюджета трѣбва да бѣде придруженъ:

а) отъ една таблица, въ която да сж показани членъ по членъ суммитѣ на доходитѣ отъ предишнитѣ истекли упражненія, и срѣщу тѣхъ въ особна графа суммитѣ, които се предполагатъ да постѣпятъ въ слѣдующата година и най послѣ, въ една послѣдняя графа, разликата на повече или по малко срѣщу всѣки членъ;

б) отъ нуждитѣ документи, които изясняватъ предложитѣ увеличения или намаления;

в) отъ едно изложение за подкрѣпление на тия предложения.

Чл. 14.

Събираніето на Държавни сумми се извършва само отъ отчетницитѣ на съкровището, и то на законни основания.

Всѣка събрана сумма на каквато и да е основа трѣбва пѣлата да се внася въ съкровището, безъ никакви спадания за разноси, по събираніето или за каквито и да било други расходи.

Чл. 15.

Начина за събираніето, внасяніето и преслѣдваніето относительно до всѣки родъ доходъ ще се опредѣли отъ особени закони и правилници.

ГЛАВА III.

Расходния бюджетъ.

Чл. 16.

Расходитѣ както и приходитѣ се дѣлятъ на обикновени и извънредни.

Първитъ еж тия, които служатъ за обезпечение редовния ходъ на администрацията.

Вторитъ еж тия, които иматъ за цѣль да удовлетворятъ нови и врѣменни нужди.

Въ категорията на тия послѣднитѣ влѣзватъ расходитѣ за нови постройки.

Чл. 17.

Както е казано въ чл. 6, всѣкий министръ съставлява своя расходенъ бюджетъ по своето министерство, като го раздѣли на двѣ отдѣлни части, едната за обикновеннитѣ расходи, а другата за извънреднитѣ.

Всѣка отъ тия двѣ части се подраздѣля на двѣ отдѣления:

Едното за расхода за личния съставъ;

Другото за вещественитѣ расходи.

Всѣко отдѣление еж подраздѣля на толкова глави, колкото различни служби и предмети има.

А всѣка глава еж раздѣля на толкова членове (статии), колкото разни видове расходи има, които се отнасятъ до тая глава.

Чл. 18.

Въ расходния бюджетъ на всѣко министерство се отваря една особна глава наречена за непредвидени расходи, въ която се вписватъ непредвиденитѣ случайни расходи, които не еж могли да се предвидатъ въ общото наименование на расходитѣ.

Чл. 19.

Опредѣлението размѣра на расходитѣ по всѣка глава се прави: на основание расходитѣ направени по сжщитѣ предмети презъ истеклитѣ упражнения, като се взѣматъ при това, въ внимание причинитѣ, които биха могли да го увеличатъ или да намалятъ расхода.

Заради това проекта на расходния бюджетъ трѣбва да е придруженъ отъ надлѣжния Министръ, всѣкоп по своето Министерство, съ слѣдующитѣ подкрѣпления:

а) отъ една сравнителна таблица, раздѣлена на графи и която да показва глава по глава и членъ по членъ: кредититѣ, които се искатъ за слѣдующето упражнение, полученитѣ кредити за предишнитѣ упражнения и разликата между тия упражнения;

б) отъ нуждитѣ свѣдѣния, които да подкрѣпляютъ различнитѣ предложения за увеличение или намаление расхода.

в) отъ едно изложение за подкрѣпление на тия предложения.

Чл. 20.

Министрътъ на финанситѣ, слѣдъ като събере отъ своитѣ събратия проектитѣ на бюджета за расхода, прибавя къмъ тѣхъ и проекта на расхода по своето Министерство и съставлява така проекта на расходитѣ на общия Държавенъ бюджетъ.

Чл. 21.

Въ случай че суммата на предвиденитѣ расходи надмине аня на ожидаемитѣ приходи, Министрътъ на финанситѣ е длъженъ да представи на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО единъ особенъ докладъ, въ който да изложи подробно мнѣнието си за начина и средствата съ които ще може да се уравни въси недостига, като се увеличатъ приходитѣ или като се намалятъ расходитѣ.

Предсѣдателъ: Има ли да направи нѣкой бѣлѣжка върху прочетената глава? —

М-ръ Начевичъ: Азъ съглѣждамъ сега въ чл. 16 да се е направило едно измѣнение, което по напредъ не бѣхъ съглѣдалъ. Въ послѣдната алинея на тоя членъ, въ която се казва, че разноснитѣ за постройки се турятъ въ рубриката на извънреднитѣ расходи, е прибавена и думата «поправки.» Тоя дума трѣбва да се махне, защото поправки ставатъ всѣки день и еж обикновени, а не извънредни расходи. За поправки на зданията еж предвидени разноснитѣ въ бюджета за всѣко учреждение, и иначе немощаше, понеже поправки се правятъ ежедневно, когато постройки изцѣло ставатъ въ исключителни случаи и при особени нужди.

Предсѣдателъ: Има едно предложение отъ г-на М-ра Начевича, който предлага да се махне думата «поправки» Който го не приема да си дигне ржката. (Приема се.)

Докладчикъ Аневъ (чете):

ГЛАВА IV.

Представление и гласуване на бюджета.

Чл. 22.

Всичкиятъ формалности, упомянути въ предишнитѣ членове трѣбва да се изпълнятъ, тъй щото Министрътъ на Финанситѣ да може да представи на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО окончателния проектъ на бюджета по прихода и расхода най късно въ втората половина на мѣсець Септемврий.

Чл. 23.

Слѣдъ като проекта на бюджета премине презъ Държавния Съвѣтъ, той се представлява на Народното Събрание съ подраздѣленията му на отдѣления, глави и членове; но Народното Събрание го гласува по глави само.

Предсѣдателъ: Има ли да направи нѣкой забѣлѣжка върху прочетената глава?

М-ръ Генералъ Соболевъ: (Преводъ отъ руски.) Възможно е да се постанови щото бюджетътъ на всѣко Министерство преди да се поднесе на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО и въ Държавния Съвѣтъ, да бжде обещденъ въ Министерския Съвѣтъ. Азъ зная дѣлата отъ опитъ, и другитѣ г-да Министри

могатъ да потвърдятъ моето увѣрение, че е желателно щото бюджетъ да преминува презъ общиятъ Съвѣтъ на Министеритѣ.

Секретарь Шивачовъ: До колкото азъ зная, при всичко, че нѣмаше до сѣга нѣкой законъ, дѣто да се казва, че общиятъ бюджетъ на всичкитѣ Министерства да се разгледва въ Министерския Съвѣтъ; но всѣ пакъ той се е разглеждалъ и въ Министерския Съвѣтъ, за това нищо не прѣчи на г-да Министри да го разглеждатъ въ Министерския Съвѣтъ или Държ. Съвѣтъ, преди да се представи на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО.

Председатель: Задоволенъ ли е г-на М-ръ на Вжтр. Дѣла отъ това, което каза г-нъ Шивачовъ или настоява бюджета да премине прѣзъ Министер. Съвѣтъ?

М-ръ Генералъ Соболевъ: (Преводъ отъ Руски.) Азъ казахъ, че това е обичай, а че нема законъ за това, но че е желателно, да го има въ закона.

Председатель: Моля формулирайте.

М-ръ Вълковичъ: Азъ подържавамъ предложението на г-на Министра на Вжтрѣшнитѣ Дѣла и мисля, че това естествено не може да стане иначе. Кабинетътъ е солидаренъ за всичкитѣ бюджети, и бюджета естествено трѣбва да се обсъди отъ всичкитѣ Министри, прѣди да се представи въ Нар. Събрание, и прѣди да се даде предварително на Държ. Съвѣтъ. Азъ мисля, че и безъ да се тури това въ закона, това се подразумѣва; но ако Нар. Събрание желае, нека се притури въ закона.

Д-ръ Цачевъ: Азъ искахъ това да разясна, че въ конституционнитѣ държави Министерствата съставляватъ едно тѣло. Всѣки Министръ съставлява своя бюджетъ и се предаватъ на Министра на Финанситѣ, който съставлява общиятъ бюджетъ. Азъ мисля, че и безъ да съществува такъвъ членъ въ законопроекта за отчетността по бюджета, Министерския Съвѣтъ може да разгледа бюджета. Но ако г-нъ М-ръ на Вжтрѣшнитѣ Дѣла настоява на предложението си, то да се приеме.

Секретарь Шивачовъ: Както казахъ и по-напредъ не би вредило да се тури това. На Министерския Съвѣтъ трѣбва да му се опредѣлятъ неговитѣ права и да има правилникъ, гдѣто да се предвиждатъ тѣзи права, като какво нѣщо се представя на негово разглеждане.

Сжщеврѣменно Председателя на Министерския Съвѣтъ е въ правото си да иска всичкитѣ по важни въпроси да се разглеждатъ въ Министерския Съвѣтъ. И при всичко, че нѣмаше законъ, тѣзи година Министерския Съвѣтъ е пакъ

разглеждалъ бюджета. Тѣй щото ако се тури или не, той нѣма особна надобностъ,

Председатель: Настоява ли г-нъ Министръ-Председателъ на своето предложение да се турятъ думитѣ. «Да премине бюджетътъ прѣзъ Министерския Съвѣтъ?»

М-ръ Генералъ Соболевъ (Преводъ отъ руски): Азъ казвамъ, че съ това законътъ ще бѣде гарантиранъ отъ всѣка една нередовностъ.

М-ръ Начевичъ: Това нѣщо може да се турне въ закона и не е злѣ, ако ще стои тамъ, че прѣди да се поднесе бюджета на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО, да се разгледа въ Министерския Съвѣтъ. Само трѣбва да се формулира.

Митрополитъ Симеонъ Преславский: Моля да се съобрази бюрото на Нар. Събрание съ вжтрѣшния правилникъ. Правилника казва: Преди общото гласуване допуска се вписане на предложение за сжщественно измѣнение или допълнение на проекта, ако таковото предложение се поддържа най-малко отъ една четвъртъ отъ присѣдствающитѣ.

(Гласове: Съгласни!)

М-ръ на Вжтрѣшнитѣ Дѣла Генералъ Соболевъ: Азъ си оттеглямъ предложението.

Председатель: Тогава ще се каже, че Нар. Събрание приема глава IV спорѣдъ както се прочете отъ г-на Докладчика.

Докладчикъ Аневъ (чете):

ГЛАВА V.

К р е д и т и.

Чл. 24.

Годишния законъ за бюджета открива нуждитѣ кредити за предполагаемитѣ презъ всѣко упражненіе расходи, които се посрѣщатъ съ предвиденитѣ въ доходния бюджетъ приходи.

Чл. 25.

Слѣдъ като Народното Събрание гласува бюджета по глави, всѣки Министръ распредѣля полученіи за всѣка глава кредитъ на своя бюджетъ мѣжду разнитѣ членове отъ тая глава и поднася това распредѣление на одобрението на Държавния Глава въ единъ подробенъ докладъ. Това подтвърждение става съ Княжески указъ. Министритѣ обаче не могатъ нито да увеличаватъ, нито да умаляватъ предвиденитѣ въ бюджета заплати за чиновницитѣ.

Чл. 26.

Всѣкой Министръ е длъженъ да не преминва границитѣ на полученитѣ за всѣка глава кредити и Министра на Финанситѣ е отговоренъ за суммитѣ, които той би позволилъ да се иждивятъ внѣ отъ допуснатитѣ отъ Народното Събрание кредити по всѣка глава.

Въ случай, че въ течението на едно упражнение стане нужда за нѣкой допълнителенъ кредитъ, той не може да се вземе освѣнъ на основание единъ законъ или указъ за пренасяние.

Чл. 27.

Пренасяния на кредити могатъ да се допустнатъ съ Княжески укази, издадени по предложението на надлежния Министръ слѣдъ споразумѣнието му съ Финансовия Министръ. Тия пренасяния се позволяватъ обаче само отъ единъ членъ на други въ сжщата глава.

Чл. 28.

Тѣй сжщо пренасяние сумми отъ една глава въ друга по бюджета на едно и сжщо Министерство, въ исключителни случаи, може да се допустне като се изслуша мнѣнието на Държавния Съвѣтъ и на финансовия Министръ, но съ условие, че то ще се поднесе за утвърждение на Народното Събрание въ най-близката му сесия. Тоя родъ пренасяния се извършватъ тоже съ Княжески указъ.

Чл. 29.

Въ случай, че не е възможно да се набави единъ весма нуженъ допълнителенъ кредитъ чрезъ пренасяние отъ една глава на друга и че тоя допълнителенъ кредитъ ще има за послѣдствие увеличението общата сума на бюджета, то той се отпуска на Министра, който го иска, съ разрѣшение на Народното Събрание, освѣнъ за случаитъ на неотлагаема нужда.

Княза заедно съ Държавния Съвѣтъ рѣшава да ли нуждата е неотлагаема, и ако отговора е утвърдителенъ, кредита който не трѣба да надминува 300.000 лва, се отпуска чрезъ мотивиранъ докладъ и всичко се поднася на одобрението на Народното Събрание въ най-близката му сесия.

Чл. 30.

Ако въ течение на едно упражнение се поиска допълнителенъ кредитъ за предмѣти не вписани въ бюджета, въ тоя случай се постъпва съгласно съ предидущия членъ.

Чл. 31.

Всѣко ходатайство за нови или допълнителни кредити, трѣбва да минава презъ Финансовия Министръ, който е длъженъ да познава състоянието на источниците на общия Държавенъ бюджетъ, и който може да покаже срѣдствата, чрезъ които би могло да се удовлетвори едно увеличение на расхода.

Чл. 32.

Всичкиятъ Държавни приходи, като се съсредоточаватъ въ Финансовото Министерство, никой Министръ нѣма право да употребѣи какъвто и да е приходъ, събранъ по исклучение отъ него, нито да увеличи по какъвто и да е особенъ источникъ суммата на кредититъ, които сж отпуснати въ бюджета за неговото Министерство.

Когато нѣкой отъ движимитъ или недвижимитъ предмѣти, които сж турени на разположение на Министерствата, не могатъ да се употребяватъ по нататакъ и стане нужда да се продаждъ, продажбата имъ трѣбва да се извърши съ съдѣйствието на Финансовитъ агенти, по опредѣленитъ правила и получената сума се записва въ приходитъ на текущото упражнение.

Чл. 33.

Въ случай че нѣкоя неправилно израсходвана сума се повърне въ продължението на сжщата година, презъ която е била тя израсходвана, такава сума може да се запише на приходъ за възстановление на кредита по сжщото Министерство, като предварително се поиска това отъ Финансовия Министръ и въ съобщението като се приложи расписката на отчетника, който е получилъ суммата и още като сж прибавитъ въ сжщото съобщение слѣдующитъ свѣдения:

- 1) датата и номера на паричното искание, суммата която слѣдва да се повърне;
- 2) името на отчетника, който е платилъ тая сума;
- 3) причинитъ за които е необходимо да се възстанови кредитъ на Министерството, което е издало заповѣдъ за исплащанieto ѝ.

Чл. 34.

Министритъ плащатъ на съкровището, отъ отпуснатитъ за това кредити, покупната цѣна на вещитъ, които би се турили на тѣхно разположение отъ другитъ Министерства, тѣй както и наема на Държавнитъ здания, които тѣ и подвѣдомственнитъ имъ учреждения би занимавали.

Чл. 35.

Въ учрежденията, които се управляватъ направо отъ правителството, стойността на продуктитъ, които сж употребяватъ въ натура, се записва на приходъ по бюджета на Държавата преди да вѣтжи въ течение упражнението.

Но и въ расходния бюджетъ се отвара въ сжщия размѣръ единъ кредитъ на надлежното Министерство, тѣй щото употребенитъ въ натура вещи ще се исплащатъ чрезъ парични искания и ще се записватъ въ отчетнитъ книги подъ рубрика на употребени въ натура произвѣдения.

Чл. 36.

Всѣки мѣсецъ надлеженитъ Министри съобщаватъ на Министръ на Финанситъ суммитъ, които ще имъ сж нуждни въ границитъ на отворенитъ кредити въ слѣдующия мѣсецъ, за да може тоя послѣдния да докладва това на Държавния Глава.

Всичкиятъ Министри сж обизани да издаждъ разноснитъ си за повѣди въ границитъ на горѣпоменжтото мѣсечно распределение на суммитъ.

ГЛАВА VI.

Провървяване на расходитѣ.

Чл. 37.

Никой дългъ не може да се исплати освѣнъ отъ надлежния Министръ или неговия пълномощникъ.

Чл. 38.

Документитѣ, които кредиторитѣ на съкровището представяватъ за да получатъ суммата, която имъ се дължи, трѣбва да съдържатъ всички нужни доказателства на дългътъ и да бѣждатъ направени съгласно съ нарочно изработенитѣ правила.

Чл. 39.

Всички покупки за смѣтка на Държавата трѣбва да ставатъ съ публиченъ търгъ.

Чл. 40.

Покупки съ прями споразумѣния могатъ да ставатъ въ слѣдующитѣ случаи:

а) за доставки, пренасания и постройки, на които цѣлия расходъ не надминава 3000 лева; или ако пазарлъка е нѣколко години, ерока да не надминава 3 години и годишната цѣна да не превишава 1000 лева;

б) за доставки, пренасания и постройки, които, като сж нужни въ кратко време, не е възможно да се чакатъ ероковетѣ, опредѣлени за търговетѣ, или когато обстоятелствата изискватъ щото тия правителствени нужди да не излизатъ на явѣ. Въ послѣдния тоя случай пазарлъка безъ търгъ трѣбва нарочно да се е дозволилъ отъ Държавния Глава, на основание направения отъ надлежния Министръ съ съгласието на Министерския Съвѣтъ, докладъ.

в) за доставки, пренасания и постройки, за които при търговетѣ не сж се направили никакви предложения, или за които сж били предложени цѣни, които не е било възможно да се приематъ. Въ тоя послѣденъ случай обаче, при прямото споразумѣние, не трѣбва да се превишаватъ предложениитѣ отъ правителството на търговетѣ цѣни;

г) за вещи, които сж въ рѣцѣтъ на единъ само притежател или извършването на които не може да се повѣри освѣнъ на артисти;

д) за експлоатации, фабрикации и доставки, направени за опитъ;

е) за даване подъ аренда държавни имоти съ условие, че цѣната на арендата нѣма да превишава 3000 лева, и ерока три години.

Чл. 41.

Въ публичнитѣ търгове за доставки, за постройки, за фабрикации и експлоатации се допускатъ само лица, които докажатъ че сж въ състояние да изпълнятъ задълженията, изложени, въ писменния договоръ. При равни условия дава се предпочитание на Българскитѣ подданици.

Чл. 42.

Поемнитѣ договори опредѣлятъ гаранциитѣ, които доставчицитѣ или предприемачитѣ трѣба да даждатъ за да се допустнатъ на търговетѣ, както и ония, че ще изпълнятъ задълженията си. Тѣ опредѣлятъ още и правата на Правителството върху тия гаранции въ случай неиспълнение на задълженията.

Чл. 43.

Никой пазарлъкъ и никой контрактъ за постройки или доставки не може да опредѣля даване аконтове, освѣнъ за извършени работи. Аконтоветѣ не трѣбва никога да надминаватъ петѣтъ шести отъ придобититѣ права, редовно доказани.

Чл. 44.

На доставчицитѣ и предприемачитѣ не се даватъ нито лихви нито банкови комисии за суммитѣ, които тѣ употребляватъ при изпълнение на задълженията си.

Чл. 45.

Публичнитѣ търгове се правятъ по установенитѣ обичаи и издаденитѣ правила.

Чл. 46.

Пазарлъцитѣ, по слѣдствие на прямо споразумѣние, сключени отъ Министритѣ или отъ тѣхнитѣ пълномощни, се извършватъ:

а) чрезъ подписване поемнитѣ договори;

б) чрезъ представяне предложение отъ страна на предприемача или доставчика;

в) или чрезъ писма, по търговскитѣ обичаи.

Покупки, на които суммата не надминава 500 лева, могатъ да се направятъ срѣщу фактура; тоже и постройки отъ ежщата сума могатъ да се извършатъ безъ особенни формалности и само срѣщу писменна смѣтка.

Чл. 47.

Пазарлъцитѣ по прямо съглашение, както и покупкитѣ и постойкитѣ въ горѣказанитѣ граници, направени отъ лице упълномощено отъ единъ Министръ, се представятъ всекога на одобрението на Министра, освѣнъ въ случай на непреодолима сила, или когато лицето е получило други наставления. Тия обстоятелства се споменуватъ въ акта, съ който упълномощеното лице утвърдява пазарлъка.

Чл. 48.

Особенни правилници, утвърдени отъ Държавния Глава, слѣдъ изслушването на Държавния Съвѣтъ, опредѣлятъ постройкитѣ, които по свойството си не могатъ да се извършватъ, освѣнъ хозяйственнитѣ образомъ.

Председателъ: Има ли нѣкаква забѣлжка върху тѣзи глава?

Секр. Шивачовъ: 25-ий членъ на Правилника казва (чете):

Чл. 25.

Всичкиятъ законопроекти и предложения се гласуватъ въ Нар. Събрание членъ по членъ, а послѣ това се приетъ общо гласуване за цѣлий законопроектъ или предложение, но въ всякой случай това общо или цѣло гласуване трѣбва да стане въ идущето заседание. Преди общото гласуване дупуца се внасяне на предложение за съществено измѣнение или допълнение на проекта, ако таковото предложение се поддържа най-малко отъ една четвъртъ отъ присъствающитѣ представители.

На основание на това, тъй като настоящиятъ проектъ не е гласуванъ изцѣло, мисля, че съмъ въ правото да се тури една прибавка на 36 членъ. (Гласове: 36 чл. е приетъ вече).

Азъ казахъ да се чете глава по глава, само ако има бѣжки да се правятъ, а като законопроекта не е гласуванъ изцѣло, съмъ въ правото си да направя прибавка.

Ако имамъ думата трѣбва да говоря. Ако има доводи г. Пачевъ може послѣ да ме опровергае.

Повторявамъ да кажа на Нар. Събрание, че споредъ 25 чл. на правилника, законопроекта не е гласуванъ изцѣло. Правилникътъ твърдѣ ясно казва, че трѣбва да се гласува изцѣло. Щомъ не е гласуванъ изцѣло, то имамъ право да направя прибавка. За това мисля, въ втората алинея въ която се казва: «Всичкиятъ Министри сж обязани да издадѣтъ разнесенитѣ си заповѣди въ границитѣ на горѣпоменнатото мѣсячно распределение на суммитѣ», не ще бжде злѣ да се прибави: «За всичкитѣ парични искания и отпуститѣ отъ вънъ границитѣ на горѣпоменнатото мѣсячно распределение сумми, Министрътъ отговори лично». Иначе не зная каква гаранция има Нар. Събрание, ако Министрътъ самъ изъ границитѣ на тоя кредитъ издаде парично искание.

Митроп. Симеонъ Преславский: Азъ нѣмамъ нищо да кажа противъ предложението на г-на Шивачова; може да си е много на мѣсто, но трѣбва да се направи съгласно съ правилника, когото приехми за вътрѣшния редъ. Отъ начало е станала тѣжн погрѣшка, законопроектитѣ да се гласуватъ глава по глава, когато и менъ се струва, че то е прието по слѣдствие едно предложение отъ г-на Шивачова. Споредъ правилника на Нар. Събрание трѣбваше да се прочете законопроекта по напредъ изцѣло, и тогава който отъ г-да представителитѣ има да направи съществени измѣнения въ законопроекта да ги предложи и ако се поддържатъ отъ $\frac{1}{4}$ часть на народнитѣ представители, тогава

може да става разискванието. Сега веднѣжъ Нар. Събрание е приело противъ правилника за вътрѣшния редъ щото законопроекта да се гласува глава по глава. Тази глава на която иска да приложи нѣщо г-нъ Шивачовъ е вече гласувана и приета отъ Народ. Събрание. Сега да се повръщаме назадъ, ще каже да си противорѣчимъ. (Гласове: Да!). Така ми се струва, че да се правятъ нови предложения подиръ като Народ. Събрание приело тѣзи глава, е едно нѣщо не редовно. Или ако Народ. Събрание желае да развали онова, което рѣшило по-напредъ да се гласува глава по глава, да се прочете законопроекта изцѣло и подиръ който иска, да направи предложение, и то ако се поддържа отъ $\frac{1}{4}$ отъ присъствающитѣ депутати, може да се разиска и ако Народ. Събрание го приеме, тогазъ добръ.

М-ръ Начовичъ: Негово Високо-Преосвященство добръ справи за реда на правилника; и азъ съмъ съгласенъ съ него. Искамъ обаче да отговори на г-на Шивачова и да успокоя неговото съмнѣние, което е възникнало по тозъ въпросъ въ него. Той предложи къмъ единъ отъ тѣзи членове да се прибави: че Министра не трѣбва да излиза отъ границата на распределението, и всеки който би излизалъ отъ тази граница, ще отговаря самъ лично. Азъ моля да не забравяме, че цѣльта на тозъ законъ е именно тая, да се направятъ Министритѣ отговорни, за каквито и да сж нередовности. Отъ първий параграфъ, до послѣдний въ тоя законопроектъ ясно се проявява тая цѣль, и въ него на нѣколко мѣста се казва, че такива нередовности не се допускатъ. Особено има единъ отъ членоветѣ, — който се прочете по-преди — и въ който се прави Финансовия Министръ особено отговоренъ за такива нарушения. Слѣдователно, азъ мисля, че Народното Събрание като има всякога Министра на Финанситѣ отговоренъ за каквото и да е нарушение на тозъ законъ, то е достаточнo, за това и намирамъ че предложението на г-на Шивачова би било добро, ако въ законътъ не бѣше казано туй нѣщо. Това предложение сега е излишно, понеже Народното Събрание има пълна гаранция, че нѣма да ставатъ незаконности, безъ да има нѣкой да отговаря.

Председателъ: Тѣй като предварително се каза, че законъ ще се гласува глава по глава и тая статия, за която иска да говори г-нъ Шивачовъ се е гласувала, слѣдователно г-нъ Шивачовъ не си е въ правото да се повръща назадъ. Ние трѣбва да слѣдваме споредъ правилникътъ, който се потвърди отъ Народното Събрание. За това г-нъ Шивачовъ нѣма думата.

Остава сега да се говори върху глава VI. Ако нѣкой отъ г-да представителитѣ има да направи нѣкаква забѣлѣжка, нѣка направи.

Шивачовъ: Азъ незнамъ и чудно ми се види, да ли у насъ всеѣки има особенни привилегии да говори, или не, (Председателъ: На предмѣта!) Азъ ако предложихъ второто четение на закона за бюджета да бѣде глава по глава, азъ съ това искахъ да направя улѣснение на г-да представителитѣ при правянието на бѣлѣжкитѣ, защото ако се прочете изцѣло, може би ще забравятъ бѣлѣжкитѣ си. Правилникътъ твърди ясно казва, и ние рѣшихме да ставатъ само забѣлѣжки, а никакъ нерѣшихме, че прибавки не могатъ да ставатъ. Даже и да изслушамъ нечитванието на цѣлий законъ, азъ пакъ, съгласно съ правилника, съмъ въ правото си да направя тази прибавка. И дѣйствително, г-нъ Начевичъ каза, че я намира за умѣстна. Слѣдователно, Нар. Събрание трѣбва да рѣши само, да ли споредъ 25 членъ отъ вжтр. правилникъ имамъ право да правя прибавки или не. (Гласове: На предмѣта! На дневний редъ!)

Д-ръ Мично Цачевъ: Азъ знамъ, г-да представители, какво е намѣрението на г-на Шивачова, дѣто прави, да губи време Нар. Събрание. Види се, г-нъ Шивачовъ, който показва голѣма ревностъ за, тѣй да кажа, доброто и правилното опредѣленіе на закона, когото гласуваме днесъ, (Гласове: На предмѣта.) а забравя статията, която вотирваме, и която казва, че за всички нередовности, когато Министръ отпуща една сума отъ една исчерпана глава, тогава Министра на Финанситѣ отговаря.

Шивачовъ: Да каже г-нъ Цачевъ статията.

М-ръ Вълковичъ: Каза се, че трѣбва върху предмѣтътъ да разискваме.

Председателъ: Моля г-да депутатитѣ, да се произнесжъ върху гл. VI. (Гласове: Приема се!)

Д-ръ Цачевъ: ще прочетъ 26 членъ. (Гласове: Прието е вече!)

Докл. Аневъ (чете:)

ГЛАВА VII.

Разносни заповѣди.

Чл. 49.

Никой расходъ, който се прави за смѣтка на Държавата, не може да се произведе, ако не е разрѣшенъ предварително отъ единъ Министръ, чрезъ една пряма заповѣдъ, или отъ единъ неговъ повѣреникъ чрезъ парично искание.

Чл. 50.

Заповѣдитѣ на Министра за исплащанье расходи биватъ два вида:

- а) разносни заповѣди и
- б) разносни пълномощия.

Разносни заповѣди сж тия, които се издаватъ непосредственно отъ Министритѣ, за одного или повече кредитори на Държавата.

Разносни пълномощия сж тия, чрезъ които Министритѣ опълномощаватъ второстепеннитѣ распоредители да расплагатъ съ една опредѣлена частъ отъ тѣхния кредитъ посредствомъ парични искания, за произвеждане расхода.

Чл. 51.

Второстепеннитѣ распоредители на кредита сж длъжни да представляватъ ежемѣсечно на надлежния Министръ смѣтка за израсходованитѣ отъ тѣхъ сумми срѣщу открититѣ имъ кредити, като прибавляватъ оправдателнитѣ документи.

Чл. 52.

Всекой Министръ или второстепененъ распоредитель е длъженъ да приложи при разноснитѣ заповѣди или до паричнитѣ искания, издаденитѣ отъ тѣхъ оправдателни документи за платежитѣ, които тѣ заповѣдватъ да се извършатъ отъ съкровището. Тия документи се задържатъ отъ отчетника, който е натоваренъ съ исплащаніето на расхода, и който е длъженъ немедленно да ги провѣри и преди да исплати суммата, да иска отъ распоредителя тѣхното поправяне въ случай, че ги намѣри не редовни.

Чл. 53.

Както първоначалнитѣ, тѣй сжщо и второстепеннитѣ распоредители на кредити, сж длъжни, подъ своя отговорность, да предаватъ на кредиторитѣ слѣдующитѣ разносни заповѣди или парични искания, и въ сжщо време, да съобщатъ това посредствомъ Финансовото Министерство на отѣтника, който ще направи платежа, чрезъ особенно извѣстие, което да съдържа нуждитѣ свѣдѣнія.

Финансовото Министерство испраща извѣстието на отчетника, слѣдъ като се убѣди, че затоя разносъ сжществуватъ отворени кредити и като запише въ книгитѣ си главата, члена и суммата на разноса.

Въ случай на упущение или неправилность въ това отношение, Финансовото Министерство връща извѣстието на распорѣдителя съ съотвѣтствующитѣ бѣлѣжки.

Чл. 54.

Видѣтъ на оправдателнитѣ документи, които трѣбва да се прилагатъ къмъ разноснитѣ заповѣди или къмъ паричнитѣ искания, зависи отъ видѣтъ на расхода. Това се опредѣлява по съглашението на министра на финанситѣ съ другитѣ министри на слѣдующитѣ основания:

За личния съставъ.

Дѣйствиелния комплектъ или поименни списъци въ които да се указва:

- 1) чинътъ или службата на лицето, което ще получи платата;
- 2) присъжествува ли или отсъжествува това лице;
- 3) извършената служба или работата;
- 4) времето на службата;
- 5) дължимата отъ съкровището сума.

За расхода по личния съставъ: плати, съдържащия, обезщетения и помощи.

За вещественни расходи.

- 1) копии или извлечения отъ княжески указы или министерски рѣшения, които разрѣшаватъ покупките или работите;
- 2) завѣрени копия или извлечения отъ контракти за продажъ, за оферти, протоколи станжали при наддавания, за аренда, за съглашение и покупки;
- 3) смѣтки за предаване условенитѣ вещи и въ които да е показано извършенитѣ работи или предприятия и дължимитѣ сумми за изплащане на цѣло или като аконтъ. (Приема се.)

За покупки и наемъ на недвижиминости и вещи движими.

За покупки за ядене и вещи. За работи по постройкы, за поддръжки и поправки на здания, за укрѣпленія, за платища, за мостове и др. Напрана, поддръжане и поправки на движими имущества

ГЛАВА VIII.

Изплащанне расходитѣ.

Чл. 55.

Отчетникътъ, комуто е възложено да исплати една разносна заповѣдь или едно парично исканне, адресувано до повѣрената му каса, не може да откаже изплащаннето, освѣнъ когато забѣлжби оущения и передовности въ документитѣ или въ случай че се наложи законенъ закоръ върху суммата, които той трѣбва да исплати.

Чл. 56.

Когато отчетникътъ, по горѣизложенитѣ причини, е принуденъ да спре изплащаннето, той е длъженъ да даде на носителю на разносната заповѣдь или на паричното исканне писмено обяснение, въ което да изложи причинитѣ, по които той не може да исплати расхода; и въ сѣщото време той праща копия отъ това обяснение въ Министерството на Финанситѣ.

Чл. 57.

Ако распоредителътъ на кредита, слѣдъ като е получилъ обясненията, изложени въ предидущия 56. членъ, подъ своя отговорностъ настоя писмено при отчетника за да исплати въпросната сума, тогава той послѣдния е обязанъ да стори това; въ подобенъ случай обаче при разносната заповѣдь или при паричното исканне се прилага копия отъ обясненията и писменното настояване на распорѣдителю и всичко това се изпраща веднага въ Финансовото Министерство.

Чл. 58.

Но когато подобно настоятелно исканне се отnosi до расходи, за които нѣма располагаеми кредити, или които не се оправдаватъ съ законни документи или най послѣ до расходи, на които заплащаннето е прекъснато по причина че има подозрѣние за фалшивостъ въ документитѣ, тогава отчетникътъ, преди да се подчини на това настояване, извѣстива Финансовото Министерство, което немедленно се споразумѣва съ съответствующия Министръ, отъ когото зависи расхода и изпраща нуждитѣ заповѣди.

Чл. 59.

Въ случай изтѣриѣши отлагания или въ случай на недостаточностъ на отворения кредитъ на второстепенни распоредители по военното вѣдомство, паричнитѣ искания, относящи се до заплати на военнитѣ, могатъ да се исплащатъ тогчасъ, ако распоредителътъ поиска това настоятелно и писмено, но списката и паричното исканне, въ такъвъ случай, се вадятъ отъ отчетника, като наличностъ въ касата, догдѣто се открие новъ кредитъ, срѣщу който се и запиеватъ на расходи. Ковчежникътъ обаче долага за това немедленно на Финансовото Министерство, което взема мѣрки за поправяннето на тая нередовностъ.

Чл. 60.

Въ случай на война, редътъ, по който се исплащатъ разнитѣ военни расходи по дѣйствующата армия, се опредѣлява съ особенъ законъ.

Чл. 61.

Министритѣ или второстепеннитѣ распоредители на кредити за да улеснятъ правилния ходъ на учрежденията въ расходване сумми по економически начинъ могатъ да отпускатъ, съ разносни заповѣди или парични искания, на тия учреждения аванс въ размѣръ до 5000 лева, съ задължение, щото учреждението да оправдава предъ казначея всѣки мѣсець израсходванитѣ сумми съ законни документи.

Втори аванс по сѣщия предметъ не може да се отпусне въ размѣра на тия 5000 лева, ако оправдателнитѣ документи за първия аванс не се били представени. (Приема се.)

ГЛАВА IX.

Окончателното опредѣление на бюджета.

Чл. 62.

Въ първата редовна сессия на Народното Събрание, слѣдъ приключението на бюджетното упражнение, се представлява единъ особенъ законопроектъ за окончателното опредѣление на бюджета.

При тоя законопроектъ се прибавятъ и смѣткитѣ на всѣко Министерство отдѣлно. Законопроектътъ съдържа бюджета по глави и статия.

Чл. 63.

Таблицата на окончателния бюджетъ, която се прибавя на законопроекта за уреждането на всѣко упражненіе, показва слѣдующето:

По прихода:

- а) предвиденитѣ въ бюджета доходи;
- б) утвърденитѣ оклади на данъцитѣ и държавни приходи;
- в) полученитѣ доходи;
- г) недоборитѣ.

По расхода:

- а) размѣра на открититѣ кредити;
- б) размѣра на слѣдующитѣ за исплащаніе държавни дългове;
- в) размѣра на исплатенитѣ сумми и
- г) размѣра на суммитѣ, които оставатъ неисплатени.

Чл. 64.

Освѣтъ горѣизложенната таблица Министра на Финанситѣ, въ съгласіе съ другитѣ си събратия, представлява една втора таблица, въ която изброява всичкитѣ измѣненія, които особенни закони сж произвели върху първоначалния бюджетъ, и която опредѣля както за доходитѣ тѣй и за расходитѣ окончателнитѣ сумми, които сж станали основата за отчетността на бюджетното упражненіе.

Чл. 65.

Сумми, събрани отъ источникитѣ на сключеното упражненіе, както и остаткитѣ се вписватъ на приходъ по текущото упражненіе.

Чл. 66.

Когато нѣкой кредиторинъ не си е поискалъ слѣдующата нему сумма до 31-й Юлій на слѣдующата година, разносната заповѣдъ или парично исканіе, които би били издадени за него, се уничтожаватъ, безъ обаче кредиторина да губи правото си на получение това което му се дължи до окончателното закриване на упражнението.

Чл. 67.

Всички кредити или части отъ тѣхъ, които не сж се употребили до 31-й Юлій се закриватъ по отчетноститѣ на разнитѣ Министерства.

Чл. 68.

Расходитѣ, които трѣбва да се извършатъ за смѣтка на едно сключено упражненіе, се исплащатъ отъ суммитѣ на текущия бюджетъ въ размѣра на кредититѣ, които сж били открити за тия расходи въ главитѣ и членовѣ на сключеното упражненіе. Та за това суммитѣ на платежитѣ извършени въ течение на всѣка година за смѣтки на сключени упражненія, се вписватъ въ една особенна глава, отво-

рена въ бюджета на всѣко Министерство безъ отпущане на кредити, и която се урежда когато се опредѣля окончателно упражнението.

Чл. 69.

Всѣкой доказанъ дългъ на едно сключено упражненіе, който не е билъ споменхтъ между дълговетѣ, показани отъ закона за окончателното опредѣленіе на бюджета, не може да се исплати, освѣтъ отъ допълнителни кредити, отворени чрезъ единъ указъ или законъ: чрезъ указъ, ако дълга е по-малкъ отъ уничтоженитѣ кредити на главата, въ която той се отнася, и чрезъ законъ, ако тоя дългъ надминава казанитѣ уничтожени кредити.

Чл. 70.

Годишнитѣ смѣтки на Министритѣ и общата смѣтка на Финансовото Управление съдържатъ една особенна таблица, която показва за всѣко сключено упражненіе, и то по главитѣ на расхода: уничтоженитѣ кредити отъ закона за окончателното опредѣленіе на бюджета за дълговетѣ, които е имало да сж доисплащатъ; новитѣ дългове, срѣщу които сж се издали допълнителни кредити; и извършенитѣ платежи до съвършенното закриване на упражнението.

Чл. 71.

Щомъ окончателната смѣтка на едно упражненіе се сключи, надлѣжнитѣ Министри съставятъ поименния списъкъ на неисплатенитѣ дългове до сключванието на упражнението и прибавятъ къмъ тоя списъкъ постепенно всички нови дългове, които биха сж явили съгласно членъ 69.

Чл. 72.

Ония не исплатени дългове отъ сключени упражненія, които трѣбва да се удовлетворятъ отъ текущия бюджетъ, се исплащатъ посредствомъ поименни заповѣди за исплащаніе. Такива заповѣди иматъ сила само въ течението на годината, въ която сж издадени. Уничтожението на ония платежни заповѣди, които не би били представени за исплащаніе презъ сжщата година, се направи отъ самитѣ агенти на съкровището. Министритѣ не могатъ да даватъ повторителни заповѣди за исплащаніе на сжитѣ дългове, освѣтъ вслѣдствие нова просба отъ страна на кредиторитѣ.

Чл. 73.

Издаденитѣ разносни заповѣди върху дългове на закрити упражненія се исплащатъ само слѣдъ като Министра на Финанситѣ се увѣри, че дѣйствително тоя дългъ е вписанъ въ упоменхтия списъкъ въ 71 чл. и че разноснитѣ заповѣди се основаватъ на кредититѣ, които сж останжли на разположение на Министритѣ

Чл. 74.

Въ края на годината агентитѣ на съкровището представляватъ въ Министерството на Финанситѣ единъ поимененъ

списъкът, по Министерства, упражнения, глави и статии на расходите, които съществуват през течението на годината за сметки на приключените упражнения.

Чл. 75.

Пет години след сключването на едно упражнение, неисплатените дългове съществуват и кредитите се обявяват за окончателно закрити.

Упражнението, като напълни горьбозначения петгодишен срок, престава да се числи въ отчетността по Министерствата и се нарича просрочено упражнение.

Чл. 76.

Петгодишното просрочване има сила срещу кредитите на съкровището само, когато, по причина на недостатъчно оправдание от тяхната страна, дългът не е можал да се заплати въ течение на пет години от откриването на упражнението. Петгодишното просрочване обаче губи силата си, когато причината за неисплащане дълга е Администрацията или когато дългът е дадено под съд.

Чл. 77.

На ония от кредиторите, които живеят вън от Европа, срока на просрочването е 6 години.

Чл. 78.

Просрочването въ 5 и 6 години, упоменато по горѣ се прилага на дълговете въобще, безъ обаче да се отнася на особените просрочвания, указани по долу въ чл. чл. 80, 81, 82 и тия които ще бъдатъ определени отъ особенни закони.

Чл. 79.

За дълговете, които Министрите би трябвало да изплатятъ следъ 5 годишния срокъ, не могатъ да се издаждатъ расходни заповѣди освѣнъ следъ като се отпуснатъ извънредни кредити съ особенни закони. Тия расходи се вписватъ на текущото упражнение въ една особена глава подъ названиее расходи по просрочени упражнения.

Ако такива дългове не се изплатятъ въ продължение на упражнението, въ което съ били отворени особенните кредити, тия кредити се уничтожаватъ и разносите заповѣди не могатъ да се издаждатъ, освѣнъ ако се откриятъ нови кредити по горѣнаведения начинъ.

За всичките дългове на просрочни упражнения се съставяватъ поименни списъци, както и за сключените упражнения и се испращатъ въ Министерството на финансите.

Чл. 80.

Събраните лихви отъ вѣчните или пожизненните ренти се просрочватъ следъ пет години.

Същото става и съ лихвите следъвани на парични залози.

Ако въ продължение на една година отъ деня на окончателното предаване на службата отъ чиновника, който е

положилъ залогъ или отъ приемането на доставките или постройките залогътъ не е можалъ да се повърне отъ съкровището по достатъчно оправдание, Правителството има право да предаде на Народната Банка казания залогъ (капиталътъ) заедно съ лихвите. Това предаване освобождава окончателно съкровището.

Чл. 81.

Пенсии и едногодишни помощи се заличаватъ отъ книгите на съкровището, ако въ продължение на три години не се поискатъ, безъ да иматъ право интересующите се, да получатъ тия пенсии или помощи въ случай че се възобнови за напредъ пенсията или едновременно помощта.

Също се постъпва и съ наследниците на пенсии или имеючи право на пенсии, ако ги не поискатъ въ продължение на три години отъ смъртта на човека, комуто предежи пенсията.

Чл. 82.

Сумми предадени на пощенските станции за да се доставятъ на адреса имъ и които не е било възможно да се доставятъ, ако не се потърсятъ въ продължение на 8 години, отъ деня предаването имъ, се вписватъ въ Държавното съкровище и съставляватъ негово достояние.

Също ставатъ достояние на съкровището, въ горѣказания срокъ и подъ същите условия, суммите и цѣнностите, оставени или намѣрени въ кутитѣ или въ пощенските канцеларии, турени или не въ писма и групове, и които пощенското управление не е могло да достави на адресата, нито пакъ притежателятъ имъ съ се явили за да ги искатъ назадъ.

Чл. 83.

Всѣкой запоръ върху сумми, които съкровището дължи, а равно и всички други дѣйствия, които иматъ за цѣль да възпрепятстватъ изплатянето на Държавенъ дългъ, трѣбва да се явятъ на отчетниците на касите, къмъ които съ отпратени заповѣдите за изплатянето.

Чл. 84.

Всѣкакви заповѣди на парични залози се правятъ чрезъ компетентните съдебни власти нахождащи се въ мѣстото, дѣто притежателятъ на залозите изпълняватъ службата си; но въ всѣкой случай запора трѣбва да се съобщава и въ Министерството на финансите, въ което, впрочемъ, може да се наложи направо запрещението по законния редъ.

Чл. 85.

Ако сумми, върху които лѣжи запрещение, не съ поискани въ продължение на 5 години отъ деня на налагането запоръ или ако не се поднови запрещението преди истичането на речения срокъ, запора губи сила и се заличава отъ книгите на съкровището.

ГЛАВА X.

Смѣтки на Министритѣ.

Чл. 86.

Министритѣ представляватъ всѣка година на Нар. Събрание печатанъ отчетъ за тѣхнитѣ Финансови дѣла предъ истекшата година.

Чл. 87.

Тия смѣтки биватъ за едно цѣло упражненіе и обѣматъ цѣлокупнитѣ дѣйствия извършени отъ откриваніето до сключваніето на упражнението.

Чл. 88.

Тия смѣтки придружаватъ особенния законопроектъ, който има за цѣлъ окончателното опредѣленіе на истеклия бюджетъ и сж наредени тѣй както е билъ нареденъ и утвърденъ бюджетъ, сирѣчь, съ сжщитѣ подраздѣления.

Чл. 89.

Смѣткитѣ, които Министритѣ трѣбва да обнародватъ всѣка година, трѣбва да отговарятъ на нижеуказанитѣ условия.

Чл. 90.

Общия годишенъ отчетъ на Финансовото Министерство обѣма всичкитѣ операции по събираніето и изживеніето Държавнитѣ сумми; той представлява състояніето на всичкитѣ приходи и расходи въ началото и въ края на годината; къмъ тоя отчетъ се прибавятъ нуждитѣ и пояснителни таблици, които обѣматъ:

- а) отчета на прихода по година, по упражненіе и по отдѣлъ на прихода;
- б) отчета на расхода по година, Министерсва и глави;
- в) общия отчетъ на наличнитѣ сумми въ касситѣ;
- г) отчета на бюджета по изминалото упражненіе и приврѣменното състояніе на текущото упражненіе.

Чл. 91.

Отчетитѣ на другитѣ Министерства се съставляватъ по такъвъ начинъ, щото да може ясно да се вижда съгласіето мѣжду тѣхнитѣ смѣтки и тия на Финансовата Администрація по расходитѣ.

Предсѣдатель: Законопроектътъ по отчетността по бюджета се прочете изцѣло. Има ли нѣкой да направи забѣлѣжки? (Нѣма.) Ще се каже, че е приетъ. (Гласове: Приетъ.) Който го неприема да си дигне ржката. (Шивачовъ дига.)

Какъ мисли Нар. Събрание? Часътъ е вече 5. Мисли ли Нар. Събрание да слѣдва още? (Гласове: Стига! Други гласове: Да слѣдваме!)

Ще положж на вишегласіе, ако Нар. Събрание иска да слѣдва още засѣданието; който неприема да слѣдва засѣдането, да си дигне ржката.

Бошнаковъ: На основание протоколътъ отъ миналото засѣданіе, моля г-на Предсѣдателя, да се прочете запитваніето на г-на Цачева.

Предсѣдатель: Има предидущъ въпросъ. Приема ли Народното Събрание да се продължава засѣданието или не? (Приема.) Който приема да си дигне ржката. (Вишегласіе.)

На дневенъ редъ е интерпелацията на г-на Цачева, но преди да я направи, давамъ одихъ за 5 минути.

(Послѣ распускъ).

Предсѣдатель (звъни): Засѣданието се отваря. Г-нъ Д-ръ Цачевъ ще прочете своята интерпелация.

Д-ръ Цачевъ (чете):

До Г-на Министра на Правосѣдието

ЗАПИТВАНІЕ

На какво основание бившій Министръ на Правосѣдието г-нъ Теохаровъ е отворилъ кредитъ въ банката на Кредитъ Люне 15000 рубли кредитни, на нѣкого си Чечиничи въ Петербургъ за да прави униформи на сѣдитѣ въ Книжеството, когато въ бюджета на 1882 финансова година такава статия не сжществувала. Моля да се изискатъ тия 15000 рубли кредитни отъ Министра и да се предадѣтъ на съкровището.

Д-ръ Минчо Цачевъ.

София, 31 Декемврий 1882 г.

Предсѣдатель: Имате думата г-нъ Цачевъ, за разясненіе на запитваніето ви.

Д-ръ Цачевъ: Азъ отстъпямъ думата си на г-на Шивачова.

Шивачовъ: Азъ незнай, какъ г-нъ Цачевъ отстъпва на менъ думата. Ще кажж нѣколко думи, относително интерпелацията на г-на Цачева. (Д-ръ Цачевъ: Нѣмате право!)

Тогавъ азъ ще направя друго едно запитваніе. Тѣй като бившій Министръ на Правосѣдието г-нъ Теохаровъ присѣтствува сега, азъ желая да знай, да ли той желае сега да направя запитваніето си или другъ пѣтъ.

(Министрътъ исказва, че желае сега да се направи запитваніето).

До Г-на Министра на Правосѣдието.

ЗАПИТВАНІЕ.

Имахъ честь да прочетж въ «Държавний Вѣстникъ», че нѣкой русски юристъ г-нъ Селванскій е назначенъ съ указъ № 489, обнародванъ въ 43-й брой на «Държавний Вѣстникъ» отъ 24 юний 1881 год. за чиновникъ въ Мини-

стерството на Правосъдието. Сжщия се назначи съ указъ № 693 отъ 29-й августъ, обнародванъ въ 62-й брой на «Държавний Вѣстникъ» отъ 1881 год. за прокуроръ при Софийский Апелативний Сждъ, съ указъ № 989 отъ 2-й декемврий 1881 год., обнародванъ въ 90-й брой на «Държавний Вѣстникъ» сжщия назначенъ за членъ въ една коммисия, слѣдъ закриванieto на която сжщия, съ указъ № 1057, обнародванъ въ 99-й брой на «Държавний Вѣстникъ» отъ 1881 год., се назначи пакъ при Министерството.

Вслѣдствие на това имамъ честь да питамъ г-на М-ра на Правосъдието слѣдующето:

1-о. На какво основание е назначенъ Селванский за чиновникъ при Министерството на Правосъдието, когато пощата на това Министерство не фигурира такова, — толкова повече, че рускитѣ юристи споредъ условията сж привикани въ България да занимаватъ длъжности на прокурори при окръжнитѣ и апелативни сждилища?

2-о Сжщия Селванский изпълнявалъ ли е длъжността като прокуроръ при Софийский Апелативний Сждъ, като е получавалъ съдържанието си отъ 29 августъ до 2 декемврий 1881 година?

3-о. Каква е била дѣятелността му въобще отъ дохожданието въ България и до сега?

Севлиевикий представитель: Н. Шивачовъ.

М-ръ Теохаровъ: Г-да! Азъ, като бивши Министръ на Правосъдието, искамъ да дамъ нѣколко кратки обяснения, както относително първото запитване на г-на Д-ра Цачева, така сжщо и за второто — на г-на Шивачова, защото тѣзи двѣ нѣща дѣйствително сж се извършили презъ врѣмето, когато азъ управлявахъ М-вото на Правосъдието. Относително до първото запитване, а именно, защо сж се ассигнували въ Петербургската банка *Lionais* 15,000 рубли, — то ще ви кажъ, че тѣ сж се положили авансъ за заръчване отъ М-вото на Правосъдието униформи за всичкитѣ чиновници, които служатъ по сждебното вѣдомство. Като се рѣши въ Министерството, да се въведе носението униформа за всичкитѣ лица отъ сждебното вѣдомство, — а въ България не бѣше възможно да се направятъ тѣзи униформи, — то трѣбваше ние да ги заръчае въ странство. Можемъ ние да издадемъ единъ указъ, щото всичкитѣ чиновници по сждебното вѣдомство да сж обязани да носятъ нѣкой знакъ, при изпълнението на тѣхнитѣ служебни обязанности. За това, ако бѣше се издалъ единъ такъвъ указъ, то всѣкий трѣбваше на своя смѣтка да си купи униформа; но тѣй

като нѣма такова нѣщо въ България, Правителството заръча отъ Руссия всичко, което се изисква за униформа и внесе паритѣ като авансъ въ Петербургската Банка; така щото, щомъ се свършатъ униформитѣ и щомъ се приематъ ще се раздаватъ на чиновницитѣ, които и ще внасятъ стойността имъ въ ковчежничествата. Ковчега нищо не губи, защото всѣки чиновникъ ще внесе стойността за своята униформа.

По-подробни обяснения върху това не мож да ви представя сега, защото всичко друго по това дѣло се намира въ М-вото на Правосъдието, и азъ въ едно отъ идущитѣ засѣдания ще дамъ по-точни и по-подробни обяснения на Народното Събрание. Защото тукъ се подига въпросъ. Трѣбва ли за българскитѣ сждии униформа или не?

Относително вторийтъ въпросъ ще кажъ само това, че г-нъ Селванский е повиканъ още до 1-й Юния 1881 год отъ М-ра Каравелова. Когато азъ дойдохъ въ България и стъпихъ въ Министерството на Правосъдието, заварихъ го въ това Министерство. Но тѣй като се намѣриха предписания въ Министерството на Правосъдието, че всичкитѣ иностранны юристи, особено русии се викатъ въ България съ единственна цѣль да заематъ прокурорски длъжности, то азъ го представихъ на ЦЕГОВО ВИСОЧЕСТВО, който благоволи да го назначи за прокуроръ на тукашния Апелативенъ Сждъ, толкова повече, че при Министерството стоеше безъ полза. Но той си даде оставката, и сега пакъ стои въ Министерството на Правосъдието. По нататѣшни свѣдѣния мож да исчерпа отъ Министерството на Правосъдието и ще мож да представи разяснения по точни въ едно отъ идущитѣ засѣдания.

Председатель: Тѣй щото задоволни ли сте съ отговора?

Д-ръ Цачевъ: Обясненията, които ми се дадохъ не сж никакъ удовлетворителни. Имамъ законни причини да го казвамъ. Но тѣй като г-нъ Министръ каза, че ще даде по обширни обяснения въ едно отъ слѣдующитѣ засѣдания, то си задържамъ правото да говоря тогава.

Председатель: Сега има на дневенъ редъ да се прочете едно отношение отъ Министерството на Народното Провѣщение.

Секр. Шивачовъ (чете го):

«До Г-на Председателя на III обикновенно Народно Събрание.

Въ отговоръ на писмото Ви отъ 31-й мин. мѣсець подъ № 21, честь имамъ да убѣдомя Нар. Събрание, че приврѣменнитѣ чиновници при Статистическото Бюрѣ бѣхъ по-

дигнали въпросъ за даванието и тѣмъ квартирни пари, както и на другитѣ чиновници въ Столицата, още въ началото на истекшата година. Този въпросъ Министерството на Народ. Просвѣщение внесе на 15 Февруарий 1882 год. за разглеждане въ Министерския Сѣвътъ, който като взе предъ видъ отъ една страна, че на приврѣмненитѣ чиновници при Статистическото Бюро, при вѣтхиванieto имъ на служба се опредѣлява количеството на платата, на основание взаимното споразумѣние на чиновника съ Директора, а отъ друга страна, че тѣзи чиновници служатъ само приврѣменно, т. е. до когато има тамъ материалъ за изработване, постанови въ засѣданието си отъ 16 Мартъ, 1882 год. щото служащитѣ приврѣмненни чиновници при Статистическото Бюро, да не се ползуватъ съ квартирни по 20%.

Като донасямъ това постановление на Министерския Сѣвътъ за знание на Нар. Събрание, честь имамъ да възвръх и прошенieto подадено отъ приврѣмненитѣ чиновници по този въпросъ до Народ. Събрание и препроводено съ горѣ споменѣното писмо въ повѣренното ми Министерство.

Министръ: Теохаровъ.

Гл. Секретаръ: П. Генчовъ.

Началникъ на Отдѣлението: С. Вацовъ.

Дуковъ: Тукъ до колкото можехъ да чуя прошенieto, вижда се, че тѣзи хора сж онеправдани, понеже имъ се отбиватъ квартирнитѣ, ужъ че били приврѣмненни чиновници. Азъ не можъ да знамъ всичко, само искамъ да попитамъ: кои чиновници сж пожизненни? (Веселостъ). Това искамъ да попитамъ.

М-ръ Начовичъ: Тука думата «приврѣмненни» е взета въ тази смисълъ, че тѣзи хора не се зачисляватъ на служба, както другитѣ чиновници, сирѣчь за дълго и не опредѣлено врѣме, за всекога сирѣчь, но че тѣ се взематъ само когато има работа, и безъ да се назначаватъ съ Княжески указъ. Статистическия материалъ постъпва отъ периодъ до периодъ, за това е оставено право на Директора на Статистическото Бюро, да взема лица на работа всеки пѣтъ, когато има по-вече материалъ. Той ги зима дѣто ги намѣри и се условия съ всеки единъ отдѣлно за заплатата, безъ да глѣда на нѣкакъвъ щатъ, който не сѣществува. Тия лица работятъ като съ контрактъ и ония, които иматъ контрактъ, получаватъ само това, което е било условено въ контрата, сирѣчь тѣ не получаватъ квартирни, ако не е било предвидено тогава добавочна сума. Слѣдователно това е значението на думата «приврѣмненни», сир. тѣзи хора се наематъ само до това врѣме, до когато Статистическото Бюро има

нужда, и съ условия, които е приелъ Директора на Бюро. Този редъ се практикувалъ до сега. (Гласове: Доволно).

Шивачовъ: Въ миналото засѣдание имавъ честта да говоря по това прошение и бѣхъ на сжщото мнѣние, както и г-нъ М-ръ Начовичъ. Но отъ прошенieto, както и отъ свѣдѣнията, които имавъ честта да съберѣ, се вижда че тѣзи чиновници служатъ още отъ 1881 год. Г-нъ М-ръ Начовичъ разясни на Събранието, че тѣзи чиновници сж врѣмненни, че сж ангажирани въ рода на контрактнитѣ. Но и самитѣ писари, които се намиратъ при всичкитѣ Министерства, които тоже не се назначаватъ съ указъ, но ги назначава Министрътъ, все пакъ получаватъ квартирни. Ако и да имаше особенъ бюджетъ за 1881 год. и тамъ не сж предвидени заплатитѣ по класове, но е искало една извѣстна сума и ги опредѣлява Министерството. Но както се вижда на всичкитѣ чиновници се отпускатъ квартирни, не е ли тогава справедливо да се отпуснатъ и на чиновницитѣ отъ Статистическото Бюро? Имамъ да добавя още едно нѣщо, което г-нъ Министръ не обясни, че миналата година при състава на бюджета за тази год. е станала погрѣшка въ Статистическото Бюро, че не сж предвидѣли тази сума за квартирнитѣ на чиновницитѣ отъ Статистическото Бюро. Ние знаемъ много расходи, които не сж турени въ бюджета, нѣ знаемъ тоже, че съ рѣшението на Държавния Сѣвътъ отпуснахъ се грамадни сумми внѣтъ отъ бюджета. Питамъ тогава, защо Министерския Сѣвътъ не е отпусналъ и на тѣхъ квартирни? За това намирамъ за сгодно прошенieto на тѣзи чиновници отъ Статистическо Бюро да се удовлетвори поне отъ части. (Гласове: Не се приема!).

Председателъ: Сега тукъ има отговоръ отъ Министерството на Народното Просвѣщение върху този въпросъ за квартирнитѣ на чиновницитѣ отъ Статистическото Бюро. Върху това прошение има едно предложение отъ г-на М-ра Начовича и още едно отъ г-на Шивачова.

М-ръ Начовичъ: Имамъ да кажъ, че азъ ненаправихъ никакво предложение; а само расправихъ на г-на Дукова значението на думитѣ за които стана въпросъ. Но какво рѣшение ще направи Нар. Събрание, да ли то ще позволи или не, да се даждъ квартирнитѣ на тия чиновници, то остава негова работа.

Шивачовъ: Тѣй като г-нъ М-ръ не е направилъ никакво предложение, азъ моля да се тури на гласуване моето предложение както слѣдва: «на чиновницитѣ отъ Статистическото Бюро, които сж подписали прошенieto, да се даждъ квартирни на равно основание съ другитѣ чиновници писари, които се намиратъ въ другитѣ Министерства».

Лазаръ Дуковъ: Съгласенъ съмъ съ г-на Шивачова да се удовлетворятъ тия хора; колкото за разясненията на г-на Начовича немогахъ да ги разберж. Азъ знамъ, че единъ чиновникъ, когато си изслужи единъ мѣсець, трѣбва да му се заплати за този мѣсець. Ако сѣди въ Столицата, на общото основание, трѣбва да му се заплатятъ и квартирни за това врѣме. Заради туй, съгласенъ съмъ съ г-на Шивачова да се вземе въ внимание прошенето и да се удовлетворятъ тия хора.

Шивачовъ: Казахъ и по-напрѣдъ, че тѣзи чиновници сж били условени на 1881 год. както и писаритѣ. Ако на писаритѣ, които сж имали тоже опредѣлени заплати, сж се давали квартирни, безъ да сж били предвидени въ бюджета, то защо да не се даде и на тѣхъ? Сега у насъ несжществуваатъ классове на чиновницитѣ; слѣдователно, като се даватъ на писаритѣ квартирни пари, и тѣ иматъ пълно право да получаватъ своитѣ квартирни. (Гасове: На гласуване.)

Председателъ: Сега ще предложж на гласуване предложението на Министерството.

М-ръ Теохаровъ: Г-да представители! Азъ несъмъ противъ това, ако Нар. Събрание разрѣши да се даждъ квартирни и на чиновницитѣ отъ Статистическото Бюро. Но азъ за длъжностъ считамъ да кажж, че тия чиновници не сж отъ категория на ония чиновници-писари, които стоятъ при Министерствата или други управления.

Вамъ е извѣстно, че въ всѣко Министерство или окръжно управление или друго нѣкое учреждение има писари. Каза се, че тия чиновници сж равни съ писаритѣ въ едно което да е учреждение. Но това не е така. Въ всѣко едно учрѣждение се опредѣлява една извѣстна сума за писаритѣ. Така щото и тѣ се считатъ като чиновници макаръ да сж писари, и да се назначаватъ съ приказъ отъ начальника на извѣстно учрѣждение. Въ Статистическото Бюро тия не сж чиновници; тия сж само приврѣменно условени за да работатъ до дѣто се изработи материалътъ въ бюрото. Наистина, че тѣ сж постѣпили на 1881 год.; но тази работа не е постоянна, и щомъ се свърши, тѣ се уволняватъ, защото не сж както писари.

За това този въпросъ трѣбваше да го внесж въ Министерскій Съвѣтъ, и Министерскій Съвѣтъ като взе въ съображение, че чиновницитѣ при Статистическото Бюро неподпадатъ подъ категорията на другитѣ чиновници или писари, постанови тогава да имъ се откажжтъ квартирнитѣ. Но, ако Нар. Събрание признае, че е възможно да ги награди

или да имъ даде квартирни пари, азъ нѣмамъ нищо противъ това.

Шивачовъ: Ако се основаваме на думитѣ на г. Министра на Просвѣщение, и както казва г-нъ Дуковъ, че всички чиновници сж врѣмени, то ний можемъ да кажемъ че да же и всичкийтъ свѣтъ и нашия животъ е врѣмененъ.

Окрѣжний уѣравитель, ако има нужда отъ писари, може да ги земе на служба, и ако не му потрѣбватъ другъ мѣсець, той може да ги намали. Такава е и тѣзи категория чиновници; слѣдователно нѣма никоя причина да не се изпълни тѣхната просба като извършаватъ своята служба сжщо както и другитѣ чиновници по врѣме на тѣхното служение.

(Изчерпано е!)

Вопнаковъ: Просителитѣ сж писци врѣменнонаемни или волнонаемни. Тѣхнитѣ заплати сж такива, които немогжтъ да ги задоволятъ.

Писци назначени по щата, даже и разснани получаватъ едно извѣстно жалование и тоже и квартирнитѣ. Волнонаемнитѣ чиновници, които просятъ отъ Нар. Събрание да удовлетвори просбата имъ, падатъ се въ сжщата категория, понеже служиха нѣколко мѣсеци, макаръ че като волнонаемни, пакъ като чиновници.

За това, като сж отишли вече 100.000 за повисоко поставени чиновници въ Столица, за това да се уважи просбата и на по-низко стоящи. (Съгласие.)

(Изчерпано е!).

Шивачовъ: (Изчерпано е!) Г-да представители! Ако земеме това отъ тѣзи точка зрѣние, както казва г-нъ Министръ на Просвѣщение, то можемъ да земемъ, че на всичкитѣ чиновници сж отпуснати незаконно квартирнитѣ, защото Нар. Събрание не е постановило да се отпуснатъ тѣзи квартирни. Ако се отпуснаха толкожь хиляди за квартирни, защо да не се отпуснатъ и тѣзи?

Председателъ: Тѣй както г-нъ Министръ не настоява на своето рѣшение, предлагамъ на гласоподавание предложението на г-на Шивачова, който каза, че трѣбва да се платятъ квартирнитѣ на чиновницитѣ отъ Статистическото Бюро. Сега, ако Нар. Събрание одобрява и ако сж съгласни г-да народнитѣ представители да се платятъ, то моля, който е съгласенъ да си дигне ржката. (6 души дигатъ. Меншество). Нар. Събрание не одобрява предложението

Сега на дневенъ редъ друго нѣма.

М-ръ Грековъ: Азъ предлагамъ, щото да бѣде Събрание утрѣ, понеже въ четвъртъгъ и петъгъ сѣ праздници.

(Съгласие).

Предсѣдатель: Съгласно ли е Нар. Събрание да има утрѣ засѣдание? (Съгласно. — Има приготвени прошения.) Който одобрява да има утрѣ засѣдание, да си дигне ржката. (Вишегласие.) Ще каже, че има утрѣ засѣдание.

Шивачовъ: Утрѣ ще има да направя една интерпелация и на дневенъ редъ моля да се постави моето предложение за учителитѣ.

Предсѣдатель: На дневенъ редъ ще бѣде: интерпелация отъ г-нъ Шивачова, разгледване на прошения и предложението на г-на Шивачовъ за учителитѣ.

Засѣданието се закрива.

(Конецъ 5 часа 45 минути.)

Предсѣдатель: **Варненско-Преславский Симеонъ.**

Подпредсѣдатели: { **Иванъ Симеоновъ.**
Ат. Минчовъ.

Секретари: { **Н. Шивачовъ.**
И. Ц. Щърбановъ.

Директоръ на Стенографическото Бюро: **А. Безеншекъ.**